

Delitev dela terja ustreznejšo organiziranost

Ugotovitve iz razprav udeležencev tematske konference v SOZD Mercator so sestavni del sporočila delavcev Mercatorja X. kongresu Zveze sindikatov Slovenije.

Spregovoriti o lastnih slabostih, jih oceniti ter obenem predlagati ukrepe za njihovo odpravo pomeni, da z ustvarjalno-kritičnim odnosom spremljamo ukrepe tekoče ekonomske politike, tako tiste, ki se oblikujejo na najvišji ravni, kot tiste, ki jo določamo v lastnih okoljih. Oceniti kot dobro pa pomeni nadaljna prizadevanja za še boljše. To je sklepna ocena razprav udeležencev tematske konference, ki jo je kot pripravo na X. kongres Zveze sindikatov Slovenije organiziral koordinacijski odbor sindikata SOZD Mercator.

Objavljamo povzetke razprav posameznih udeležencev.

Jozica Bizjak, Mercator-Kmetijski kombinat Sevnica

SOZD Mercator daje kmetijski dejavnosti pomembno mesto, žal pa ta prednostna opredelitev še ne pomeni realizacije. Odras tega je tudi investicijska politika. Že dalj časa si prizadevamo zgraditi manipulativno skladišče za skladiščenje proizvodnje jabolk, namenjene za izvoz. Investicije kljub prizadevanjem strokovnih služb v Delovni skupnosti SOZD in o samem kombinatu ne moremo pričeti, ker nimamo potrebnih soglasij republikanskih upravnih organov. Občutek imam, da upravni in drugi organi obravnavajo investicijo po formalni plati, njen namen pa puščaj ob strani.

Možnosti vlaganja v zasebni sektor smo dobro izkoristili. Vprašanje pa je, ali smo ob tem v zadostni meri spremljali proizvodno učinkovitost in izpolnjevanje pogodbenih in samoupravno dogo-

vorjenih obveznosti med kmeti in temeljno organizacijo kooperantov. Ugodno rešen problem financiranja pospeševalne službe bo omogočil nadaljnji razvoj tovrstnih vlaganj. Intenzivna vlaganja bi bila potrebna v priraje mesa in mleka, zlasti pa usmeritev v selekcijo produktivnih živali, sodobnejšo tehnologijo krmljenja, obnovo in novogradnjo hlevov. Z njimi bi morali prirejo 1500 ton mesa in 4 milijone litrov mleka. Pri proizvodnji mesa se je potrebno intenzivneje usmeriti v proizvodnjo svinj in mini farmah. Do sedaj je usmerjenih 250 kmetij, nadaljuje se s preusmeritvijo nadaljnjih 100, do konca tega srednjeročnega obdobja pa imamo namen preusmeriti vse možne tržne kmetije.

Pokrivanje negativnih razlik v ceni iz sredstev za interne kompenzacije v SOZD nam precej pomaga, zato bi kazalo iz istega vira spodbujati tudi izvoz kmetijske proizvodnje. Motena oskrba z reprodukcijskimi materiali za kmetijstvo narekuje, da na ravni sestavljene organizacije rešujemo problem celoviteje, predvsem z združevanjem sredstev pod enakimi pogoji za vse kmetijske organizacije. Parcialni nastopi pred dobavitelji repromaterialov nas postavljajo v slabši položaj, ne samo z vidika drobljenja sredstev, temveč tudi kupoprodajnih pogojev.

Problematika rentabilnosti proizvodnje sproža tudi vprašanja primerne samoupravne organiziranosti. Ugotavljamo namreč, da imamo preveč temeljnih organizacij in da so le te premalo specializirane. Rezultat prizadevanj za boljše samoupravno organiziranost mora biti ekonomska stabilnost poslovanja vsake temeljne organizacije.

Rudi Bizaj, Mercator-Nanos Postrjona

V združenem delu Mercator-Nanosa ugotavljamo, da v SOZD Mercator ni bila izpeljana delitev dela predvsem na področju grosistične trgovine. Nedoslednost na tem področju se nam maščuje, saj se za približno 4 milijarde dinarjev blaga nabavlja pri zunanjih grosistih. Če s korenitimi ukrepi ne bomo okrepili notranjega prometa, bo ogrožena realizacija določb srednjeročnega plana. Sedanja organiziranost SOZD Mercator izključuje delovno organizacijo (mišljeno so delovne organizacije s tozdi) iz procesa usklajevanja interesov, ker temelji izključno na predpostavki, da so nosilci dejavnosti tozdi in so tako tudi edino njihovi interesi predmet usklajevanja.

Ob pripravi sprememb in dopolnitve samoupravnega sporazuma o združitvi v SOZD Mercator in Mercator-Interne banko niso bili

upoštevani predlogi združenega dela Nanosa. Ta pa meni, da so določbe o združevanju sredstev v nasprotju z zakonom o reprodukciji in minulem delu. Iz združevanja sredstev je namreč izključena možnost združevanja sredstev na ravni delovne organizacije, ker se vsa sredstva centralizirajo na ravni sozda. Nasprotno pa je za pokrivanje izgub tozdo kot ena prvih možnosti navedena raven delovne organizacije. Taka določba favorizira enovite delovne organizacije. Vse navedeno potrjuje prej navedeno ugotovitev o ravneh usklajevanja interesov. V predvidenih spremembah samoupravnih aktov sozda so vprašljive določbe glede obveznosti tozdo oziroma delovnih organizacij ob izstopu iz sozda, predvsem kar zadeva obveznosti vračila združenih sredstev, porabljenih za investicije tozdo in delovnih organizacij.

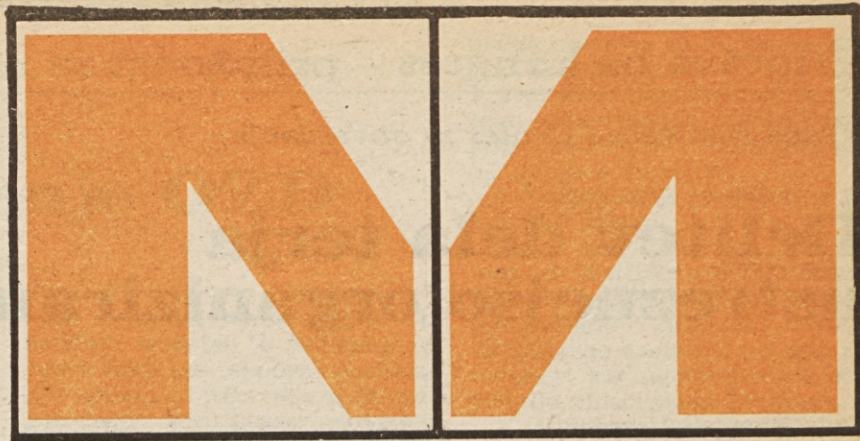
Omenjeno je bilo padanje gospodarske rasti Nanosa. V zvezi s tem je treba reči, da je Nanosov tozdo Grosist nosilec trgovine s tehničnim blagom, vsi pa vemo, kakšne so današnje razmere na trgu; prav tako v sestavu Nanosa posluje Tovarna mesnih izdelkov, ki zaradi sistemsko nerešenih razmerij med cenami mesa in reprodukcijskimi materiali, potrebnimi za njegovo prirejo, posluje z izgubo. Pretirana investicijska naložba v blagovnico Cerknica je razlog izgube v TOZD Trgovina Rakek. Komercialno politiko sozda oblikujemo na komercialnih sestankih, ena od tem je tudi specializacija in delitev dela, vendar ostajamo nedorečeni. Lahko ugotovimo le, da s samo statusnimi rešitvami ne bomo rešili ničesar, če s tem ne bomo zasledovali policentričnega razvoja celotnega združenega dela Mercatorja.

Anton Malnar, Mercator Veleprekrba Ljubljana

Izgradnja novega blagovnega centra tozda Grosist je za tozdo in za samo dejavnost grosistične trgovine v sozdu tehnološki napredek. S stališča tehnologije dela pa pomeni za delavce tozda novosti tako na področju tehnične opremljenosti kakor tudi organizacije in metod dela.

Nepreskrbljenost s posameznimi vrstami blaga se v prvi vrsti odraža v grosistični trgovini, saj postane obseg njene ponudbe le transfer tržnih razmer. V sami organiziranosti trgovine na debelo v SOZD Mercator ne zasledimo bistvenega napredka, saj še vedno govorimo o vprašanju delitve dela, specializaciji za posamezne blagovne skupine, govorimo o dilemi branžne ali regionalne organiziranosti trgovine na debelo. Tudi reševanje vprašanja dohodkovnega povezovanja med trgovino na debelo in trgovino na drobno se prevečkrat ustavlja na ravni formalnih, ne pa tudi vsebinskih rešitev, predvidenih s srednjeročnim pla-

Nadaljevaje na strani 2



Mercator

GLASILO DELAVCEV IN ZDRUŽENIH KMETOV

Leto XIX

Ljubljana, september 1982

št.: 9

S poslovnodnega sveta – 13. 9. 1982

Vesna Bleiweis – Center za obveščanje

Poslovanje dobro

Poslovanje v 1. polletju, planiranje 1983, financiranje računalniške opreme, drugačna ureditev sistema internih kompenzacij.

Člani poslovnodnega sveta so ob razpravi o doseženih poslovnih rezultatih posvetili nekaj pozornosti tudi sami vsebini in obliki poročila, ki ga je pripravila strokovna služba Delovne skupnosti SOZD. Menili so, da bi moralo poročilo, predvsem pri tistih organizacijah združenega dela, ki so poslovale z izgubo ali pa je pri njih trend gospodarske rasti počasnejši, pokazati tudi vzroke in razloge za tako poslovanje. Cel splet okoliščin bo truje takim rezultatom, zato so izključno finančni kazalci premalo, da bi lahko objektivno presodili in ocenili teže izgube ali pa navedenja.

V zvezi s tem, kako ocenjevati dosežene poslovne rezultate, jo navajamo v celoti:

»Samo poslovanje z izgubo še ni sramota, če je le-ta posledica sistemsko nerešenih vprašanj, če pa je posledica nepremišljene investicijske politike, potem je to opozorilo na naše slabosti. Slabosti predvsem v tem, da se nismo sposobni upreti najrazličnejšim faktorjem in strukturam, ki zagovarjajo investicijsko ekspanzijo za vsako ceno, in v tem, da ob izgradnji novih kapacitet ne dorečemo usode obstoječih. To ugotovitev nam potrjujejo permanentno kritično točke: Mercator-Nanos, TOZD Trgovina Rakek in TOZD Indus, Mercator-Rudar in Mercator-Potrošnik. Rezultati take politike se nam bodo maščevali še nekaj let.

Prav tako, kot najdemo razloge za slabo poslovanje, moramo najti in priznati tudi razloge za dobre rezultate nekaterih novih investicij Mercator-Preskrbe, Krško in Mercator-STP Hrastnik. Ugotoviti moramo, da so dobri rezultati posledica ukrepov in politike znotraj delovnih organizacij. Dobro poslujejo tudi blagovnica v Beogradu in njena enota v čupriji.

V celoti pa moramo tako uspeh kot neuspeh posamezne TOZD ali DO obravnavati kot rezultat našega skupnega dela, čvrstosti naših medsebojnih odnosov in povezanosti, kajti samo to pogojuje za vestnost še boljših poslovnih rezultatov. Ne gre torej samo za seštevjanje poslovnih rezultatov – gre za prej navedena dejstva, na podlagi katerih lahko ocenjujemo dosežen poslovni rezultat.

Prisotni so bili enotnega mnenja, da enotna metodologija planiranja in parametri za planiranje v letu 1983 še niso vse, če se ne dogovorimo tudi o poslovni strategiji, predvsem na področju investiranja in stimuliranja medsebojnega poslovanja. Intenzivna usmeritev investicijskih naložb, predvsem v agroživilsko dejavnost, pomeni začasno rdečo luč za investicije v trgovsko dejavnost. Pravilnost take usmeritve je podkrepljena z interesi celotne družbe, hkrati pa s primerjalnimi podatki Mercator-Interne banke, ki dokazujejo dosedanje porabo združenih sredstev za naložbe v trgovino. Čas »mirovanja« trgovalskih naložb pa je treba izkoristiti za ureditve in dolga obetanih načrtov tipiziranih objektov. No, in če bomo prišli do tipiziranih objektov, ni vrag, da ne bomo tudi vsi uporabljali enakega simbola firme Mercator!

Dileme: ali peš, ali z računalnikom, ni. Jasno: z računalnikom. Razmeroma visoka sredstva, cca 11 starih milijard za novo računalniško opremo, moramo zagotoviti vsi. Prvič, za razvoj enotnega poslovno informacijskega sistema v SOZD in, drugič, za kompletne in kompleksne obdelave finančnih in drugih podatkov vsake članice.

Dilema pa je, na kakšni osnovi in koliko naj kdo združuje in kako bo računalniška služba organizirana. Gre namreč za vprašanje določitve deležev tistih tozdo in delovnih organizacij, ki jim računalniške storitve opravljajo zunanje organizacije, niso pa upoštevane v programu obdelav. Združevanje sredstev za razvoj enotnega poslovno informacijskega sistema sozda ni vprašljivo, upoštevati pa je treba položaj uporabnikov tekočih storitev in perspektivnih uporabnikov ter glede na to opredeliti deleže združevanja. Nova računalniška oprema pa mora v vsakem primeru zagotoviti kompatibilnost z obstoječo in vključitev vseh članic SOZD v informacijski sistem in sistem obdelav podatkov.

Samoupravni sporazum, s katerim smo urejali, t. i. »interne kompenzacije«, je treba dopolniti, pred tem pa razčistiti princip zagotavljanja sredstev za kompenzacije. Večkrat je poudarjena ugotovitev, da solidarnost ni prava osnova, je bila na seji poslovodnega sveta ponovno poudarjena. Samo interesno združevanje sredstev pa bo predvsem za maloprodajne organizacije pomenilo prehudo breme, če bomo hoteli vsaj v enaki višini kot v letu 1981 in 1982 izplačevati kompenzacije. Res pa je, da »šnicl-dinar«, kot ga šaljivo imenuje direktor MIP-a, terja tudi šnicl. Res pa je tudi, da smo čudež uklinili in zato z nekaj hlebi ne bo nihče več nasitil tisočglave množice.

V tej številki

Delavci sozda Mercator v razpravah pred 10. kongresom zveze sindikatov Slovenije str. 2-3

O prizadevanjih računalničarjev v sozdu str. 2

Kritično o težavah v trgovini – s seje v M-Rožniku str. 4

Reportaža iz hladilnice in predelovalnice sadja v Bohovi str. 5-6

Iz organizacij Mercatorja na področju Notranjske in Obale – Nanosove vesti str. 7-8

O izvozniku v SV Sloveniji in o trgovini na manj razvitem področju str. 9

Geografski pregled razprostranjenosti Mercatorjevih prodajalnih ta čas str. 10

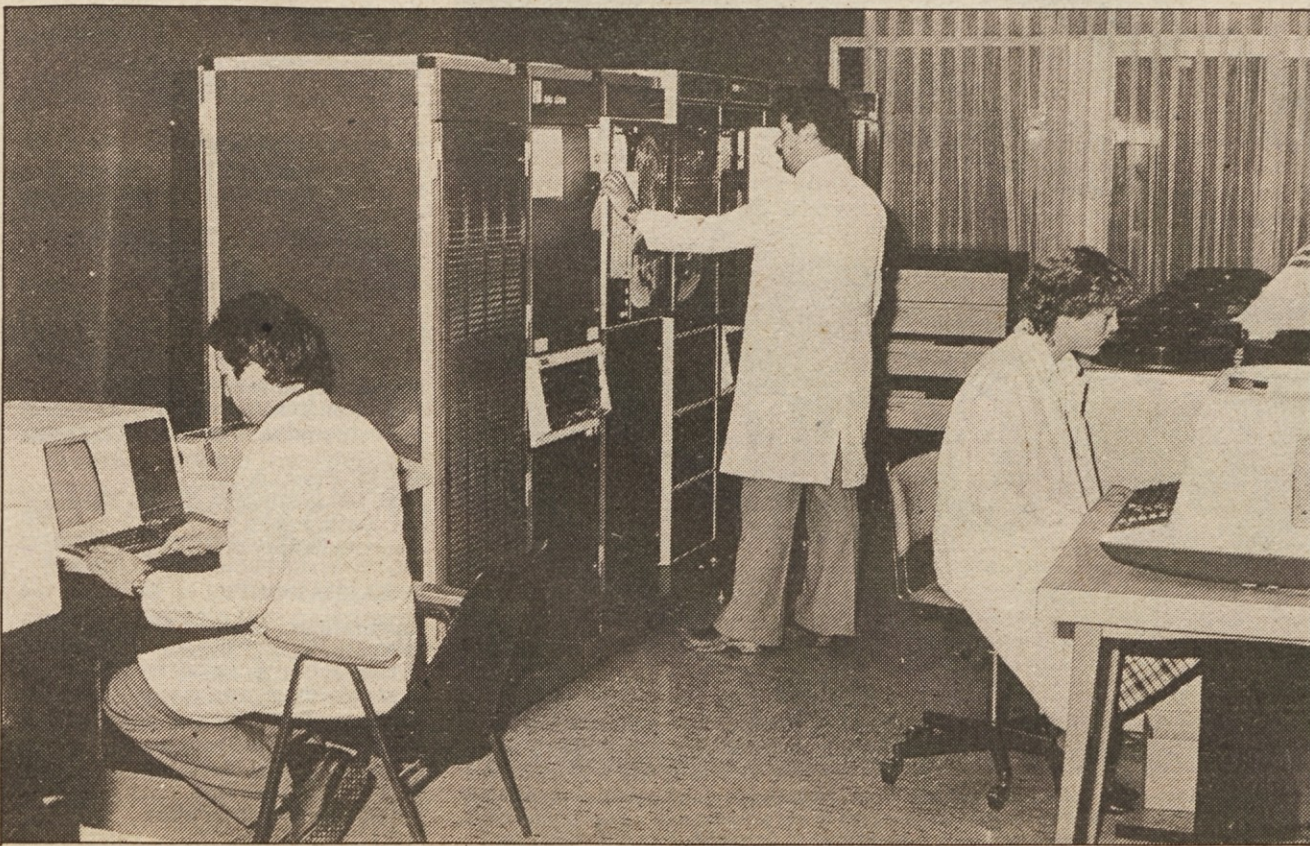
Mercator v Ribnici str. 11

Iskano na svetovnem tržišču str. 12

Neznani znani Irak str. 13

Naši na vinskem sejmu 82 str. 14

Predstavljamo nekatere dobavitelje str. 15



Računalničarji v sozdu Mercator so pripravili za delavski svet sestavljene organizacije predlog nadaljnjega financiranja razvoja AOP v sozdu. Predlog je bil sprejet na zasedanju delavskega sveta 28. septembra in bomo o tem poročali v prihodnji izdaji. Posnetek je iz centra AOP v Ljubljani. Foto Matjaž Marinček

Priprava na kongres – priložnost za notranje korekture

Vesna Bleiweis – Center za obveščanje

Delitev dela terja ustreznejšo organiziranost

Nadaljevanje s 1. strani

nom. Preizkusiti je treba smotrnost samoupravne organiziranosti delovne organizacije Mercator – Velepiskrba, ker so v to delovno organizacijo vključene TOZD, ki nimajo nobene dohodkovne povezave. S te plati ocenjena samoupravna organiziranost narekuje spremembo in delavci tozd Grosist menijo, da je najprimernejša oblika samoupravne organiziranosti vključitev tozda v delovno organizacijo Mercator – Rožnik.

Andrej Logar, Mercator – Hoteli gostinstvo, Ljubljana

Ocena položaja gostinske dejavnosti v sozdu in gospodarstvu nasplo, ne more temeljiti zgolj na kriteriju kvalitete oz. nekvalitete storitev in aktualnosti deviznih potreb, temveč mora sloneti na nekaterih, za dejavnost pomembnih kazalcih, kot so: delovna intenzivnost, minimalna akumulacija, neustrezna struktura in razdrobljenost objektov, osebni dohodek in skupna poraba na delavca. Vsi ti kazalci so za dejavnost gostinstva sila neugodni. Če hočemo tudi takim dejavnostim zagotoviti usklajen razvoj, bo nujna sprememba politike usmerjanja in porabe sredstev, združenih za investicije. Od tod tudi pomisleki glede usmeritve investicij v letu 1983, kot so opredeljene v gradivu za to konferenco. Neusklajenost investicijskih interesov se je odrazila v letnem planskem aktu sozda za leto 1982, ko so vse v srednjeročnem obdobju predvidene investicije obenem tudi letni operativni plan investicij. Zaostrene razmere na področju investicij nas morajo oz. nas bodo prisilile v preusmeritev plasmaja združenih sredstev oz. v spremembo politike, obenem pa nas bodo v to prisilile zahteve po usklajenem razvoju in postopnem odpravljanju razlik pri zagotavljanju materialne osnove dela tudi tistih tozdv, ki je zaradi objektivnih pogojev nimajo. Odpravljanje razlik pa pomeni usmerjanje združenih sredstev v ekonomsko in družbeno upravičena vlaganja, ne glede na lokalne in druge interese. Dosedanji minimalni kriteriji za porabo združenih sredstev sicer zagotavljajo plasmaja sredstev v večje število objektov, ne zagotavljajo pa njihove ekonomske učinkovitosti. Selektivno usmerjanje za investicije združenih sredstev bi sicer pomenilo zmanjšanje števila objektov, istočasno pa večjo dohodkovno povezanost in odgovornost za njihovo ekonomsko učinkovitost vseh članic sozda.

Miran Žnidaršič, Mercator – Izbi- ra Panonija, Ptuj

Maloprodajne organizacije v sestavu sozda Mercator se v bistvu srečujemo z enakimi problemi, le da so nekateri bolj izpostavljeni v manj urbaniziranih okoljih. Kot nosilce preskrbe na takem območju nas ti problemi mnogo bolj prizadenejo, saj je od stopnje urbaniziranosti in strukture prebivalstva odvisna skupna moč populacije, ki ji je trgovina namenjena. Odvisnost ustvarjanja dohodka od teh dveh dejavnikov nam narekuje razmišljanja o drugačni organiziranosti maloprodajne mreže predvsem na tistih področjih, kjer ne moremo pričakovati ekonomičnega poslovanja, trgovski objekt oz. trgovina pa je nujno potrebna. Nerešena vprašanja lastništva poslovnih prostorov oz. objektov, v katerih so trgovine, dodajajo osrednjemu problemu ekonomičnosti le še dodatno razsežnost. Rešitev vidimo v prehodu teh trgovin v zasebno dejavnost.

Vse prej kot zavidanja vredni so tudi pogoji delavcev – od delovnega časa pa do higienskih razmer na delovnem mestu. Če med pogoje dela štejemo tudi relacijo potrošnik-prodajalec, dobijo še posebno dimenzijo. Kako ob vse slabši ponudbi in izbiri blaga ostati prijazni, ljubeznivi, ustrezljivi, če pa je prodajalec v razmerah take ponudbe le posrednik oz. razdeljevalec mnogega blaga po ključih.

Investicijski programi, izdelani za potrebe razvoja trgovske dejav-

nosti v SOZD Mercator, bi morali temeljiti na naložbah v tipizirane objekte, katerih kapacitete bi morale biti usklajene s stopnjo urbaniziranosti in gospodarsko močjo okolja.

Sonja Dolinšek, Mercator-Me- dnarodna trgovina, Ljubljana

Gradivo za tematsko konferenco že nekazuje pot, kako zagotoviti uspešnejše izvozne rezultate sozda in istočasno uspešno rešiti problem uvoza repromaterialov, potrebnih za proizvodne organizacije v sozdu. V delovni organizaciji Mercator-Mednarodna trgovina se zavedamo, da moramo v zaostrenih pogojih ponudbe in povpraševanja na zunanjem trgu in ostrih ekonomskih ukrepov na področju delitve ustvarjenih deviznih prilivov pospeševati izvoz proizvodnje sozda. Prav v tej proizvodnji vidimo velike notranje rezerve.

Ob vseh nakazanih usmeritvah pa moramo omeniti tudi nekatere problematične zadeve, ki ne izvirajo iz nas samih: nerazumljivo administriranje, ki odvrača potencialne kupce na zunanjih trgih, sistem izvoznih stimulacij, ki slovenske izvoznike postavlja v slabši položaj vis-a-vis n. pr. hrvatskim. Tudi razporeditev presežkov SIS za izvozne stimulacije ne bo bistveno spremenila položaja izvoznikov, kajti od prvotno ocenjene višine presežkov cca 440 milijonov je ostalo le 100 milijonov. Kje so razlogi oz. odgovornost za tako razliko med oceno in dejanskim stanjem?

Franč Hribar predsednik Mest- nega sveta Zveze sindikatov me- sta Ljubljane

Sestav udeležencev tematske konference dokazuje, kolikšno težo in pomen pripisujejo delavci Mercatorja temeljnim problemom svoje sestavljene organizacije. Velja pozdraviti dejstvo, da je bila razprava usmerjena v iskanje novih, boljših rešitev, tako na področju delitve dela kot na področju uresničevanja srednjeročnega razvoja. Čeprav je razprava izhajala iz konkretnih primerov in problemov in dala pobude in predloge za njihovo reševanje, je treba opozoriti tudi na njeno pomanjkljivost. Ni namreč izvenela kot poziv na mobilizacijo slehernega delavca k uresničevanju stabilizacijskih programov in nalog,

določenih s srednjeročnim planom oz. njegovimi spremembami. Zavzemanje sindikata za izvozno naravnost vsake gospodarske dejavnosti in prilagajanje investicijske politike strategiji izvoza bi morala biti močnejše poudarjena. Ob zastavljeni problematiki delitve dela se moramo zavedati, da gre za proces postopnega preoblikovanja, ki terja nenehno bdenje nad usklajevanjem interesov. Prav usklajevanje interesov tako znotraj asociacij združenega dela kot v širših družbenopolitičnih skupnostih, je temeljni kamen, na katerem se preizkuša zavestnost odnosa do samoupravljanja. Lokalizem in samozadostnost sta pojava, ki lomita širše interese, predvsem združenega dela. Ta pojava je bilo zaslediti v izvajanju udeležencev razprav iz Mercator-Nanos. Zato je treba v zvezi s tem reči, da je samoupravljanje oz. njegova uveljavitev ena sama politika in ne sto politik. Opredeljevanje nivoja interesov sestavljene organizacije in interesov delovne organizacije kot subjekta združevanja v sozdu zgolj s formalističnih vidikov, je nedopustno. Združevanje sredstev, bodisi za uresničevanje investicijskih programov bodisi za oblike solidarnosti je osnovno vodilo pri uresničevanju stabilizacije celotnega gospodarstva. Zato ne moremo in ne smemo dopustiti odmičan in zasebnih interpretacij. Nerešeno vprašanje usklajevanja interesov naj temelji na odprtem dialogu, rešitve pa na zagotavljanju uresničevanja širših družbenih interesov.

Posamezne teme, o katerih so spregovorili udeleženci razprave, kažejo, da v vseh okoljih z ustvarjalno kritičnim odnosom spremljamo tako rezultate tekoče ekonomske politike kot rezultate lastnih ukrepov. Zastavljen program naložb v agroživilsko dejavnost in proizvodnjo, namenjeno izvozu, ter usmeritve samoupravne organiziranosti morata biti osnova za mobilizacijo vseh družbenopolitičnih organizacij, predvsem sindikata. Ob vsem tem pa ne gre zanemariti položaja delavcev v posameznih dejavnostih. Odprto je treba spregovoriti o položaju delavcev gostinstva, trgovine in delavcev v kmetijski dejavnosti; ne samo s stališča osebnih dohodkov in pogojev dela, temveč tudi s stališča pogojev za pridobivanje dohodka in njihovih možnosti za hitrejši in usklajen razvoj.



Pri obravnavi letošnjih polletnih rezultatov sozda Mercator je generalni direktor posebej poudaril uspešnost tozda Veleblagovnica Beograd in nove blagovnice v Čupriji (na sliki), kot posledice dobrih notranjih odnosov v beograjskem kolektivu z novim vodstvom.

Nadaljnji razvoj AOP mora biti nemoten

Računalničarji v SOZD že skoraj eno leto žgoče razpravljamo, kakšna bo naša nadaljnja pot, ker se pravkar izteka obdobje, v katerem smo po začetnih težavah dosegli nekaj uspehov. V ta namen smo pripravili Poročilo o delu sektorja za AOP v obdobju 78-82 in predlog za nabavo nove računalniške opreme in ga posredovali samoupravnim organom SOZD in poslovnemu svetu v obravnavo.

Prvi del je pregled uresničevanja načrta financiranja računalniške opreme v letih 1978-82. V tem obdobju smo zbrali skupaj 68.000.000 din iz združenih investicijskih sredstev, materialnih stroškov, ki so jih prispevale TOZD neposredno, in računalniške amortizacije, ki je bila obračunana od kupljene opreme. Danes razpolagamo z opremo, katere nabavna vrednost je 76.700.000 din. Gre za pet računalnikov, lociranih v Ljubljani, Ptuj in Postojni, ter zajemalnih naprav, ki jih uporabljajo ostali udeleženci v SOZD. Iz pregleda je razvidno, pri katerih udeležencih smo razvili obdelave. Posebno pozornost smo posvetili uvajanju blagovnega poslovanja v trgovinski dejavnosti ter obračunu osebnih dohodkov. Delovno področje v drugem obdobju pa bo predvsem finančno poslovanje ter obdelave, ki so specifične za posamezne dejavnosti v SOZD. Ljubljanski center načrtuje nekatere skupne obdelave za potrebe skupnih služb ter vseh udeležencev v SOZD. Za izvedbo teh nalog so potrebne večje kapacitete od današnjih, poleg tega bo potrebno skrbeti, da se bo oprema sproti zamenjevala zaradi tehničnega staranja. Glede na to, da smo lastno materialno osnovo zgradili in da bodo sredstva za te namene zadostala zaradi 100% povišanja amortizacijskih stopenj, smo pričakovali, da bomo mogli financirati opremo sami. Na žalost se oprema na domačem trgu draži prav tako hitro, kot na zahodnih

trgih pada. Ker minimalna amortizacija računalniške opreme ne zadostuje za povečanje kapacitet, smo se odločili, da podaljšamo združevanje sredstev vseh udeležencev v SOZD. Financiranje računalniške opreme naj bi tako izviralo iz minimalne amortizacije računalniške opreme ter koriščenja združenih sredstev vseh udeležencev v SOZD. Uporaba združenih sredstev udeležencev je predlagana po dveh kriterijih, tako da je upoštevana ekonomska moč posamezne udeleženke ter njena udeležba v obdelavah v centrih v SOZD. Poudariti je treba, da bodo tisti udeleženci, ki že obdelujejo podatke, prispevali za novo opremo trikrat in sicer preko združevanja sredstev po dveh kriterijih ter pokrivanja amortizacije preko cen storitev. Bodoči uporabniki pa bi prispevali samo po kriteriju ekonomske moči.

Na poslovnem svetu SOZD so v razpravi vodilni delavci opozorili predvsem na dokaj velika angažirana sredstva na tem področju in na splošne razmere na področju investicij. Politika investiranja v Sloveniji je usmerjena predvsem v prednostne panoge: negospodarske investicije so ustavljene. Kljub trenutnim razmeram, ki niso naklonjene takim vlaganjem, moramo skrbeti za nemoten nadaljnji razvoj računalništva v SOZD ter obenem skrbeti, da bomo ta cilj dosegli s kar najmanjšimi stroški in zadovoljili najširši krog uporabnikov.

Alenka Srdić

Pregled vpeljanih obdelav po DO in TOZD

A. BLAGOVNO POSLOVANJE

Računalniški center Ljubljana
M-Velepiskrba, TOZD Grosist
M-Velepiskrba, TOZD TMI
M-Velepiskrba, TOZD Standard
M-Nanos, TOZD Grosist
M-Nanos, TOZD Preskrba
M-Rudar, TOZD Preskrba
M-Mednarodna trgovina, TOZD Steklo

Računalniški center Ptuj
M-Izbira Panonija, TOZD Veleprodaja
Računalniški center Postojna
M-Nanos, TOZD Grosist

B. OBRAČUN OSEBNIH DOHODKOV

Računalniški center Ljubljana
M-Velepiskrba, TOZD Grosist
M-Velepiskrba, TOZD TMI
M-Rožnik, TOZD Dolomiti
M-Rožnik, TOZD Grmada
M-Rožnik, TOZD Golovec
M-Rožnik, TOZD Preskrba
M-Rožnik, TOZD Gradišče
M-Rožnik, Delovna skupnost
M-Agrokombinat, TOZD Sadjarstvo
M-Agrokombinat, TOZD Vinograd-kleti

M-Agrokombinat, TOZD Poljedelstvo-meso
M-Agrokombinat, TOK Kmetijstvo, trgovina, storitev
M-Agrokombinat, Delovna skupnost
M-Agrokombinat, Hranilno-kreditna služba
Računalniški center Ptuj
M-Izbira Panonija, TOZD Veleprodaja
M-Izbira Panonija, TOZD Maloprodaja
M-Izbira Panonija, TOZD Zaščita
M-Zarja
M-Izbira Panonija, Delovna skupnost

C. OBRAČUN OSEBNIH DOHODKOV

Računalniški center Ljubljana
M-Nanos, TOZD Grosist
M-Mednarodna trgovina, TOZD Steklo
M-STP Hrastnik
M-Hoteli gostinstvo, TOZD Mantova
M-Interna banka
Delovna skupnost SOZD

D. SALDAKONTI

Računalniški center Ljubljana
M-Nanos, TOZD Grosist
M-Nanos, TOZD Izbira
M-Nanos, TOZD Preskrba
M-Nanos, TOZD Indus
M-Nanos, TOZD Trgovina
M-Nanos, TOZD Sadje
M-Nanos, TOZD TMI
Računalniški center Ptuj
M-Izbira Panonija, TOZD Veleprodaja
M-Izbira Panonija, TOZD Maloprodaja

M-Izbira Panonija, Delovna skupnost
Računalniški center Postojna
M-Nanos (kontrolni prog.)
M-Nanos, TOZD Grosist
M-Nanos, TOZD Izbira
M-Nanos, TOZD Preskrba
M-Nanos, TOZD Indus
M-Nanos, TOZD Trgovina
M-Nanos, TOZD Sadje

E. HRANILNE VLOGE

Računalniški center Ljubljana
M-Agrokombinat, TOK Kmetijstvo, trgovina, storitev, hranilno-kreditna služba
M-Agrokombinat, Delovna skupnost
M-Interna banka

F. OSNOVNA SREDSTVA + DROBNI INVENTAR

Računalniški center Ptuj
M-Izbira Panonija, TOZD Veleprodaja
M-Izbira Panonija, TOZD Maloprodaja
M-Izbira Panonija, TOZD Zaščita
M-Izbira Panonija, Delovna skupnost
M-Zarja

G. PORTOŠNIŠKI KREDITI

Računalniški center Ptuj
M-Izbira Panonija, TOZD Maloprodaja
M-Zarja

H. PROMETNI DAVEK

Računalniški center Ljubljana
M-Rožnik, TOZD Dolomiti
M-Rožnik, TOZD Grmada
M-Rožnik, TOZD Golovec
Računalniški center Ptuj
M-Izbira Panonija, TOZD Maloprodaja
M-Zarja

I. OBDELAVA BILANC

Računalniški center Ljubljana
SOZD Mercator za vse DO, TOZD, DS

J. OBDELAVA FINANČNEGA PROMETA Z DOBAVITELJI

Računalniški center Ljubljana
SOZD Mercator za vse DO, TOZD

K. OBRAČUN TRANSPORTA

Računalniški center Ptuj
M-Izbira Panonija, TOZD Veleprodaja
M-Izbira Panonija, TOZD Maloprodaja

L. FAKTURIRANJE MALOPRODAJE

Računalniški center Ptuj
M-Izbira Panonija, TOZD Maloprodaja
M-Zarja

Uvod v razpravo na konferenci sozda, 6. 9. 1982

Jože Knavs, predsednik KO sindikata SOZD

Za integracijo dela gre, ne za lepljenje OZD

Dovolite mi, tovarišice in tovariši, da opozorim samo na nekatere bistvene podatke, ki so vsebovani v gradivu za to konferenco in podčrtam zlasti naloge, ki nas čakajo v nadaljnjem delu.

Začel bi z ugotovitvijo, da je naš sestavljeni organizaciji vprid, da se aktualna tema »Sozd v procesu načrtovane delitve dela, investicijskih naložb in organiziranja interne banke« obravnava pri nas, ker smo s tem postavljeni v položaj, da ugotovimo naše odnose pa tudi slabosti, preverimo izvajanje zastavljenih nalog in, če je potrebno, a menim da je, da si zastavimo nove naloge zaradi doseganja tistih smotrov, ki jih nam omogočajo delitev dela, investicijske naložbe in interna banka.

Ni popularno začeti takoj pri naštem slabosti, pa vendar na prvi strani priloženega gradiva v besedilu osebne izkaznice sozda beremo poslovne rezultate in nasledimo podatek, da je 7 OZD v prvem polletju 1982 imelo izgubo v višini 11,5 milijona dinarjev, kar je sicer za 31 % manj glede na enako lansko obdobje. Pri tem vprašanja sta važna dva momenta:

1. znesek ni nezamisljiv in
2. gre za naše organizacije združenega dela, pri katerih se najbolj čutijo posledice nestabilnosti našega gospodarskega sistema, oslavljenih reprodukcijskih vezi v našem gospodarstvu, zmaličenih odnosov pri pridobivanju in delitvi dohodka itd.

Želim torej poudariti to, da ne gre za neprizadevanje delavcev v organizacijah z izgubo, nasprotno, njihovo prizadevanje, njihov trud sta izrazita in jim želim s tega mesta dati moralno podporo v nadaljnjem prizadevanju, kajti vse te slabosti, ki sem jih naštel kot povzročitelje, moramo odpraviti in ustvariti ugodne razmere za trajno uspešno poslovanje tudi pri njih.

Dalje, nekaj na temo organiziranosti SOZD Mercator: organiziranost ne more biti statična, mora se prilagajati nalogam in skupnim ciljem. Najmanj, kar moramo narediti, je tisto, kar smo zapisali v temeljnih plana in v srednjeročnem planu, in to je:

1. združevanje v večje asociacije združenega dela in
2. specializacija nekaterih OZD.

Organiziranost je pogoj za uspešno poslovanje. Nenehna je, dilema: ali je v sozdu, kot širši asociaciji, primernejše večje število enovitih delovnih organizacij ali delovnih organizacij, ki imajo v sestavi več tozdov.

Nesporno je, da je komuniciranje v sozdu s tozdi. Praksz pa vendar le dokazuje, da je z vidika delovanja delegatskega sistema, delovanja družbenopolitičnih organizacij in poslovnega komuniciranja lažje vodenje sozda z enovitimi DO, kakor z DO z večjim številom manjšim tozdom. Morda bi bilo primerno prav danes spregovoriti nekaj več o tej dilemi. Ne glede na takšno ali drugačno ugotovitev, moramo izpeljati tiste naloge na področju organiziranosti v dejavnostih gostinstva, storitvene dejavnosti in v grosistični dejavnosti trgovine, ki smo jih zapisali v srednjeročnem planu.

Rekel sem že, da je organiziranost pogoj za uspešno poslovanje. Za naš sozd Mercator je značilno, da ima nekaj velikih delovnih organizacij z večjim številom tozdov, ki so regionalno organizirane: MIP Ptuj – področje dela Štajerske; Mercator-Nanos – Notranjska in Primorska; Mercator – Agrokomat – Krško; Mercator-Rožnik – Ljubljana itd.

Pri nekaterih od teh organizacij ugotavljamo močno gospodarsko rast, medtem ko za nekatere to ne velja. Med slednje se uvršča Mercator-Nanos Postojna. Morda bi bilo zelo koristno pripraviti analizo sedanje organiziranosti Mercator-Nanos in poiskati boljši način organiziranosti, zlasti ker je ta organizacija po že izpeljani delitvi dela v SOZD Mercator nosilec določenih dejavnosti in še posebej zato, ker je odgovorna za preskrbo širše regije.

Moramo ugotoviti, da so nekatere sistemske rešitve v našem gospodarstvu in del ekonomske poslovanje onemogočale organiziranost, ki bi zagotovila večjo ekspanzijo in boljšo uspešnost po-

slovanja. Te ovire so: devizni režim, razpolaganje z dohodkom, močan vpliv administracije, zamrznjene marže, zapiranje trga, pojavi protekcionizma, gospodarskega nacionalizma itd.

Ustreznejšo organiziranost moramo izvajati vzporedno z gospodarsko stabilizacijo, kajti ti komponenti sta med seboj neposredno odvisni.

Kar zadeva posamezne dejavnosti, bi poudarili naslednje:

Kmetijstvo:

nekoliko pozno, pa vendar pravočasno se lotevamo širšega razvoja govedoreje in prasičereje. Moramo več narediti za proizvodnjo krmil in priti do boljše organiziranosti posameznih organizacij združenega dela.

INDUSTRIJA:

Organizacije v tej dejavnosti lahko razvrstimo v 3 skupine:

1. skupina: mesno-predelovalna industrija
2. skupina: slaščičarsko-pekarška industrija
3. skupina: živilska industrija.

V organizacijah združenega dela iz prvih dveh skupin je nujno postopno usklajevanje proizvodnih programov, za vse skupaj pa povečanje proizvodnje.

Trgovina:

Bistvene naloge za dejavnost trgovine na drobno so predvsem:

- gradnja tipskih prodajnih objektov, ki so gospodarsko utemeljeni;
- specializacija prodajaln v večjih prodajnih središčih;
- prenos nerentabilnih trgovin v zasebni sektor;
- kompletiranje ponudbe v večje zadovoljstvo naših kupcev;
- združevanje v večje asociacije združenega dela.

Osnovne naloge za dejavnost trgovine na debelo so zlasti:

- izboljšanje oskrbe drobnoprodajne mreže sozda Mercator;
- zmanjšanje odvisnosti drobnoprodajne mreže od zunanjih grosistov;
- usklajevanje prodajnih programov med posameznimi grosisti v sozdu;
- povečanje plasmaja proizvodov;
- združevanje v večje asociacije združenega dela.

Glavne naloge na področju zunanje trgovine so predvsem:

- dolgoročna zagotovitev surovin in repromateriala za naše kmetije;
- povečanje izvoza blaga in storitev na konvertibilno področje, predvsem lastnih proizvodov;
- vzpostavitev take devizne politike, ki bo prispevala k hitrejši uresničitvi skupnih razvojnih ciljev.

Naloge na področju storitev so predvsem:

- enotni nastop na tržišču s celovito ponudbo;
- izdelava tipskih projektov za trgovinsko mrežo Mercatorja;
- postopno nujenje celovitih servisnih storitev znotraj sozda Mercator.

Naloge na področju gostinstva in turizma so predvsem:

- izboljšanje in popestritev storitev;
- vključevanje v večje asociacije združenega dela.

Med današnjimi temami je predvidena tudi obravnava investicijskih naložb

Ko govorim o investicijskih naložbah, mislim na skupne razvojne investicije. To so le večje in pomembnejše investicije, ki so širšega pomena in predstavljajo za vse udeležnike sporazuma dolgoročni interes boljšega poslovanja. Samo te investicije se financirajo tudi iz združenih sredstev.

Skupne razvojne investicije določamo s samoupravnim sporazumom o temeljnih plana SOZD in s srednjeročnim planom SOZD.

Katera od predlaganih investicij bo sprejeta v srednjeročni plan, zavisi od najtežje faze sporazumevanja, t. j. od uspešnosti usklajevanja investicijskih interesov v procesu sprejemanja srednjeročnega plana. Pri tem velja omeniti, da so naše sposobnosti usklajevanja posamičnih in skupnih interesov še precej na nizki stopnji in da so poleg tozdovskih interesov močno prisotni tudi lokalni – re-

gijski interesi, ki običajno dajejo prednosti investicijam, ki ne zagotavljajo gospodarske uspešnosti.

Glede na spremenjene okoliščine in materialne možnosti, ki pogosto vrsto in obseg naložb, predvsem glede na zaostrene situacije kar zadeva investiranje po republiški resoluciji ter vseh intervencijskih zakonih in nespособnosti bank za sofinanciranje naložb, se srednjeročni plan investicij realizira v zmanjšanem obsegu in z določenim časovnim zamikom.

V preteklem letu, t. j. v prvem letu tega srednjeročnega obdobja, je vladala glede na vse omejitve in ovire na področju investiranja tudi pri nas stagnacija, medtem ko se v letošnjem letu kažejo pretirane aktivnosti, kljub še vedno zaostreni situaciji.

Ob pregledu investicij v teku in nameranih investicij, za katere so že pripravljeni programi, lahko ugotovimo, da so usmerjene predvsem v izgradnjo različnih vrst skladišč in v izgradnjo maloprodajne mreže, medtem ko se planirane investicije v primarno kmetijsko proizvodnjo in investicije za povečanje izvoza praktično niso premaknile z mrtve točke. Trenutno je v gradnji ali prav pred začetkom gradnje 7 trgovsko-gostinskih objektov in 7 skladiščnih objektov. Za farmo v Krškem je v pripravi investicijsko-tehnična dokumentacija, tako da ni dosti upanja za pričetek gradnje v letošnjem letu. Gre torej za pretirano usmerjanje investicijskih sredstev v skladiščne objekte, kar je v tej težki gospodarski situaciji neprijemljivo pa tudi neusklajeno, kar zadeva dejavnosti znotraj sozda. Iz navedenega sledi, da ne realiziramo nekaterih osnovnih ciljev iz srednjeročnega plana in republiške resolucije.

Vse prej omenjeno narekuje naslednje:

1. Za prihodnje leto pripraviti zožen program investicij na osnovi izločanja nerealnih investicij in investicij, ki nimajo prioritete po republiški resoluciji, kar pomeni, da v planu investicij za leto 1983 damo vso prednost naložbam za povečanje izvoza, za povečanje primarne kmetijske proizvodnje in proizvodnje hrane.
2. Vseskozi, predvsem pa, ko se odločamo o investiranju, nikakor ne smemo več zanemarjati problema likvidnosti, ki je posledica nizke akumulativnosti pa tudi zainteresiranosti, saj so obrestne mere danes tako visoke, da prenekaterim zelo zadolženim OZD poberejo pretežni del dohodka. Vsak potencialni investitor si mora najprej zagotoviti likvidnost tako, da ustvarjeno akumulacijo nameni za sanacijo potrebnih obratnih sredstev in si s tem omogoči normalno financiranje tekočega poslovanja, šele po tovrstni sanaciji pa se loteva nove investicije.

Organiziranje Mercator-Interne banke

Začel bi z odgovorom na vprašanje, kaj so interne banke in katere so njihove prvenstvene naloge?

V skladu z zakonskimi opredelitvami so interne banke samoupravne organizacijske oblike za obvladovanje tokov finančnih sredstev delavcev v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela. Po ocenah pred sprejetjem teh zakonskih besedil je bilo prav obvladovanje tokov finančnih sredstev oziroma gospodarstva z denarjem delavcem eno najbolj odtujenih področij dela in poslovanja ne le v poslovnih bankah, ampak tudi v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela. V delu organizacij združenega dela se je to izražalo z odločanjem o sredstvih TOZD na podjetniški način na ravni delovnih organizacij, na drugi strani pa v mnogih organizacijah združenega dela zlasti z veliko razdrobljenostjo družbenih sredstev in z zaokroževanjem njihove uporabe oziroma gospodarjenjem zgolj v temeljnih organizacijah združenega dela. Vse to je v pogojih izredno velike moči poslovnih bank pogosto vodilo do takih gibanj finančnih sredstev, ki niso bila usklajena s potrebnimi materialne proizvodnje.

Ta osamosvojenost tokov finančnih sredstev je prihajala do izraza tako pri tekočem poslovanju kot pri kratkoročnem in dolgoročnem združevanju sredstev TOZD glede na reprodukcijsko povezanost in druge skupne interese. Vse to nam je narekovalo, da smo že marca leta 1977 v Samoupravnem sporazumu o združitvi v SOZD Mercator zapisali, da bomo ustanovili interno banko. Do takšne odločitve nas je pripeljala predvsem potreba po racionalnejšem koriščenju denarnih sredstev, skupnem planiranju, združevanju in uporabi sredstev, da bi dosegli boljše učinke ter zmanjšali odvisnost od temeljnih bank pri financiranju enostavne in razširjene produkcije. Ustanovitev interne banke je bil edini možni način obvladovanja tokov finančnih sredstev. Meseca decembra 1977 smo delavci in kmetje Mercatorja na referendumih izglasovali, da se TOZD in DO združijo v Mercator-Interno banko.

To bi bil odgovor na to prvo vprašanje. Toda takoj moram dati odgovor na drugo vprašanje, in sicer: kateri so temeljni cilji naše interne banke?

To so:

1. Združevanje sredstev TOZD za financiranje skupnih razvojnih naložb

V prvem letu srednjeročnega obdobja smo članice združile za skupne razvojne investicije 212 milijonov dinarjev, za nove investicije je bilo od tega odobrenih 54 milijonov dinarjev in za prekoračitve pri investicijah 82 milijonov dinarjev. V letošnjem letu bomo združili 219 milijonov dinarjev sredstev za skupne razvojne investicije. Glede na dodatne omejitve pri investiranju, predvsem kar zadeva naložbe bank kot sofinancerjev in glede na visok porast cen v gradbeništvu predvsem še v preteklem letu, bomo morali v prihodnjem letu združevati več, da bomo lahko uresničili vsaj prednostne naložbe. Kar zadeva disciplino pri združevanju sredstev za uresničitev razvojnih naložb, se še vedno nekateri ne držimo dogovorjenih rokov in ne združujemo redno, s čimer postavljamo v neenakopraven položaj tiste tozde oziroma delovne organizacije, ki svoje obveznosti redno izpolnjujejo.

2. Združevanje sredstev za tekoče poslovanje

To združevanje temelji na samoupravnem sporazumu, sredstva pa se združujejo za skupno poravnavo obveznosti, medsebojno obračunavanje obveznosti, medsebojno kreditiranje in zagotavljanje svoje in skupne likvidnosti. K navedenemu sporazumu so postopoma pristopale tudi članice z drugih področij, ko so bili za to objektivni pogoji.

Danes že združujejo sredstva za tekoče poslovanje v interni banki vse članice, razen tozdov, združenih v Mercator-Nanos. Te imajo organizirano na ravni delovne organizacije posebno finančno službo, ki opravlja zanje plačilni promet in kreditiranje.

Z združevanjem sredstev za tekoče poslovanje se koncentrirajo po žiro računih tozdov razdrobljena sredstva in je omogočena bistveno bolj smotrna uporaba denarnih sredstev.

3. Združevanje sredstev za izgradnjo objektov družbenega standarda

Z združevanjem teh sredstev smo pričeli šele v preteklem letu, kar pomeni, da je to združevanje še v povojih; velja pa omeniti, da kadar razpravljamo o združevanju za te namene, nekateri še vedno ne moremo preseči tozdovnih meja.

4. Združevanje sredstev sklada skupne porabe

Z združevanjem sredstev sklada skupne porabe že nekaj let solidarnostno zagotavljamo delavcem vseh tozdov oziroma delovnih organizacij v sozdu Mercator regres za letni dopust in za družbeno prehrano v družbeno dogovorjeni višini. Zneske določamo po določilih pravilnika za vsako leto posebej. Sredstva uporabljajo temeljne organizacije, ki niso dosegle toliko dohodka, da bi lahko izločile v sklad skupne porabe vsaj mini-

malna sredstva za regres za letni dopust in za prehrano med delom. V preteklem letu smo namenili za tako solidarnostno pomoč 2 milijona dinarjev in v letošnjem letu 3,5 milijona dinarjev.

5. Združevanje sredstev za pokrivanje izgub

Ze s samoupravnim sporazumom o združitvi v SOZD Mercator smo se dogovorili, da si bomo medsebojno pokrivali izgubo, v kolikor bo nastala iz objektivnih vzrokov, kar ugotavljamo z odobritvijo sanacijskega programa.

V zadnjih nekaj letih nismo zaznamovali večjih izgub. Z izgubo je poslovala le Mercator-Nanos, TOZD TMI Postojna, in to v večjem delu iz objektivnih vzrokov. Z združevanjem sredstev rezervnih skladov tozdov, članov sozda, smo pokrili izgubo TMI Postojna v letu 1981 v znesku 3 milijonov in v letu 1982 v znesku 1,3 milijona. Izgubo smo pokrivali pretežno s sanacijskim posojilom, nekatere temeljne organizacije pa so se odločile, da bodo izgubo pokrivala nepovratno in so s tem dokazale višjo stopnjo solidarnosti, kot je dogovorjena s samoupravnim sporazumom.

6. Združevanje sredstev za interne kompenzacije

S srednjeročnim planom smo se dogovorili, da bomo združevali sredstva tudi za interne kompenzacije. Namen takega združevanja je zagotavljanje izvajanja skupne poslovne politike v smislu samoupravnega sporazuma o združitvi v SOZD Mercator. Osnova za združevanje je ustvarjeni dohodek. Združena sredstva uporabljamo za nepovratno pokrivanje izpada dohodka, ki nastaja pri poslovanju s proizvodi in pridelki širšega družbenega pomena.

V preteklem letu smo združili 8,1 milijona dinarjev. Sredstva so bila dodeljena za kompenziranje razlike v prireji živina v znesku 2,5 milijona dinarjev, za kompenziranje razlike v ceni svežega mesa 3,8 milijona dinarjev ter za kompenziranje razlike v ceni kave 1,8 milijona dinarjev.

V letošnjem letu smo planirali, da bomo združevali 9,1 milijona dinarjev; združevanje teče po planu. Porabljen oziroma dodeljen je že bilo 1,4 milijona dinarjev, za kompenziranje razlike v prireji živine, in 0,9 milijona dinarjev za kompenziranje razlike v ceni svežega mesa. S takim združevanjem spodbojamo predvsem večjo prirejo živine in s tem zagotavljamo boljšo oskrbo naše maloprodaje z mesom.

Na koncu še odgovor na vprašanje, katere naloge nas še čakajo?

S srednjoročnim planom smo se dogovorili tudi, da bomo v tem obdobju pričeli z zbiranjem hranilnih vlog delavcev in kmetov in izplačevanjem njihovih osebnih dohodkov preko hranilnih knjižic pri Mercator-Interni banki. Zbiranje hranilnih vlog delavcev bomo uvajali postopno, glede na objektivne možnosti, glede na interes članic in glede na interes delavcev. Z objektivnimi možnostmi je mišljeno predvsem odpiranje izplačilnih mest glede na koncentracijo ali razpršenost lokacij zaposlenih delavcev, kot so na primer dislocirana drobnoprodajna mesta. Interes članic Mercator-Interne banke bo v tem, da bomo skupno razpolagali z večjim potencialom za medsebojno kreditiranje, saj se bo za sredstva delavcev posamezne članice na njihovih hranilnih knjižicah povečal limit za dovoljevanje likvidnostnega kredita. Interes delavcev bo v tem, da bodo njihove hranilne vloge obrestovane po višji obrestni meri kot pri temeljnih bankah in poštini hranilnicah. Za letošnje leto predlagamo 10 % obresti, praksa pa nam bo pokazala, ali je ta obrotna mera pravilna ali je ne bi kazalo še povečati za kak odstotek.

Poleg že navedenega skupnega interesa za povečanjem skupnega potenciala pri Mercator-Interni banki za medsebojno kreditiranje, je velikega pomena tudi to, da odlični pri Mercator-Interni banki za osebni dohodek ne bodo kratni, pač pa se bodo porazdelili čez vse dni v mesecu, vsled česar ne bo zaostrenih likvidnostnih razmer v posameznih dneh in bo zmanjšana potreba po najemanju likvidnostnih kreditov za izplačila osebnih dohodkov, s tem pa seveda tudi prihranek na obrestih.

Naj sklenem svoj uvod s povabilom na začetku: vabim vas k razpravi, da vsi skupaj oblikujemo predloge za naš kongres! Hvala!

Skupna seja DPO in samoupravnih organov v M-Rožniku

Matjaž Marinček

Kritično o težavah v trgovini

Družbenopolitične organizacije in samoupravni organi Mercator-Rožnika so na skupni seji, ki je bila 26. avgusta v Ljubljani, obravnavali uresničevanje samoupravnih družbenoekonomskih odnosov med proizvodnimi in trgovinskimi tozdi pri zagotavljanju ustrezne preskrbe občanov, analizo poslovanja tozdov, združenih v M-Rožnik, za obdobje od januarja do junija ter osnutek programa nalog in ukrepov za uresničevanje politike ekonomske stabilizacije v M-Rožniku do leta 1985. Seje sta se poleg članov družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov M-Rožnika udeležila tudi Mira Frolov, sekretarka republiškega sindikata za trgovino in Jože Šketa, predsednik občinskega sindikalnega sveta Ljubljana Vič-Rudnik.

Predstavnica tozda Dolomiti, Zora Petric, se je v svoji razpravi dotaknila vpliva skupnih vlaganj trgovinskih in proizvodnih organizacij na proizvodnjo blaga za oskrbo občanov in reproduktivne sposobnosti trgovine ter možnosti za gradnjo novih trgovskih objektov. Poudarila je, da se je trgovina na drobno znašla v zelo zapletenih tržnih razmerah, saj je ponudba proizvajalcev pičila, kakovost blaga pa pada. Proizvajalci konjunkturnega blaga niso zainteresirani za dohodkovno povezovanje in skupno vlaganje v razvoj trgovske mreže. Zanimanje je le tam, kjer proizvodnja noče prevzemati vseh rizikov poslovanja in tam, kjer je potrebno razvojne programe posameznih proizvajalcev sofinancirati iz že tako minimalnih sredstev, ki jih ima trgovina za svoj razvoj na razpolago. Trgovina pa mora, če želi dobiti blago, vedno več sovlagati v proizvodne organizacije združenega dela (proizvodnja sladkorja, olja, bele tehnike in pralnih praškov, vzreja živine). Vlaganja so izpolnila pričakovanja tam, kjer so proizvajalci pokazali zanimanje za večjo in boljšo oskrbo občanov, oziroma tam, kjer je bila družbena skupnost zainteresirana za normalno preskrbo.

Zadnja leta delež akumulacije v dohodku in v čistem dohodku pada, stroški poslovanja se povečujejo, lastna reproduktivna sposobnost trgovine pa se zmanjšuje. Da

V okviru vseh sredstev, ki jih SOZD Mercator sovlaga pri proizvodnih organizacijah zato, da bi izboljšal preskrbo občanov, je Mercator-Rožnik soudeležen s preko 20 odstotki sredstev.

bi trgovina ohranila vsaj minimalno reprodukcijsko sposobnost, že ves čas brzda rast osebnih dohodkov.

Ekonomska učinkovitost trgovine z osnovno preskrbo je tako v nenehnem upadanju, sposobnost trgovine za nove naložbe pa ne daje zagotovila za realizacijo novih, potrebnih objektov.

Rezka Rijavec iz tozda Grmada je poudarila, da je ob dobri oskrbljenosti potrošnikov in založenosti trgovin zelo pomemben ustrezen kader, že nekaj let pa je fluktuacija zelo močna. Kvalificiranega kadra je vse manj in vse pogostejše razporejamo na dela in naloge, ki zahtevajo ustrezno kvalifikacijo in delovno prakso, delavce z neustrezno izobrazbo. Trgovski delavci odhajajo v druge poklice in vse več v administracijo, kjer so osebni dohodki in pogoji dela boljši. V trgovinski dejavnosti so delo in pogoji dela zelo težki (turnusno delo z vsemi delovnimi sobotami, povečan obseg dela v predprazničnih dneh), zato ni moč pričakovati, da bi se mladi odločali za ta poklic, če ne bodo za svoje delo primerno nagrajeni.

Mira Frolov, sekretarka republiškega odbora sindikata delavcev v trgovini, je poudarila, da sindikati ne prestando spremljati probleme trgovine in jih skušajo reševati. Trgovina mora prevzemati odgovornosti in jih razreševati. Povezovati se mora z interesnimi skupnostmi za preskrbo in potroš-

niškimi sveti. Ta povezava je sedaj zelo slaba in temu vprašanju je treba posvetiti več časa.

Tovarišica Mira Frolov je tudi poudarila, da bi delovna organizacija lahko sama izobraževala svoje delavce ob delu in na delovnem mestu z različnimi tečaji in seminarji. V zvezi s tem je **Miroslav Petje iz delovne skupnosti**

storitvami, s proizvodnimi organizacijami združenega dela; ta je enostranski, saj za povezovanje na dohodkovnih osnovah obvezuje samo trgovske organizacije združenega dela, ne pa tudi proizvodnih. Na podlagi tega zakona je bil pripravljen nov samoupravni sporazum o trajnem združevanju dela in sredstev za skupno poslovanje, ki bo pokrival preko 50% vseh nabav v sozdu Mercator;

● da bi zagotovili širjenje svojih prodajnih kapacitet, se v M-Rožniku že od 1977. leta dogovarjajo s proizvodnimi OZD za skupno vlaganje in za sovlaganje v povečanje določene proizvodnje, vendar ugotavljajo, da je od leta 1980 dalje vse manj (ali skoraj nobena) proizvodnih OZD pripravljenih za sovlaganje v razvoj trgovine, vedno več pa je zahtev za sovlaganje v povečanje določene proizvodnje. Na ta način je zadovoljivo rešeno vprašanje preskrbe z osnovnimi živilskimi proizvodi kot so na primer olje, sladkor, moka in pralni praški, nekoliko manj zadovoljiva pa preskrba s mesom in mesnimi izdelki, ki bo uspehe

**Mercator
v Ljubljani**



Angelica Belič in Rezka Rijavec iz tozda Grmada; slednja je v razpravi obravnavala problem fluktuacije trgovinskega kadra. Foto Matjaž Marinček

minimalno reprodukcijsko sposobnost, že ves čas brzda rast osebnih dohodkov. Zaradi nizkih osebnih dohodkov in zaradi težkih pogojev dela v živilski trgovini smo priče velikemu odlivu trgovskih delavcev v administracijo, obenem pa ni moč dobiti dovolj kvalificiranih delavcev, kar vpliva na kakovost opravljanja delovnih nalog in na odnos prodajalcev do potrošnikov. Na ta odnos lahko bistveno vpliva aktivno in objektivno delo potrošniških svetov. Pri organiziranju teh bi morale krajevne skupnosti odigrati bolj aktivno vlogo;

● da bi povečali kakovost

je celotni prihodek v prvem polletju povečal za 33%, plan pa je bil 46-odstotno realiziran. Realizacija, ki je v celotnem prihodku udeležena s 97 odstotki, je večja za 34%, ostali elementi pa so rasli počasneje od stopnje rasti realizacije. Porabljena sredstva so se povečala za 34% in so rasla hitreje od celotnega prihodka, nabavna vrednost prodanega blaga pa se je povečala za 34%. Tudi minimalna amortizacija je rasla hitreje od porabljenih sredstev: dosegla je 68%, plan pa je bil izpolnjen 50-odstotno. Dohodek je rasel za 9% počasneje od celotnega prihodka in je za 30% večji v primerjavi z enakim lanskeletnim obdobjem. Tozdi so v prvem polletju ustvarili 108.280.000,00 dinarjev ali polovico vseh načrtovanih reprodukcij-skih sredstev za letošnje leto.

Izhajajoč iz planskih nalog v obdobju 1981-1985 ter analize izvajanja nalog, sprejetih v letu 1981 in v začetku leta 1982, je bilo ugotovljeno, da se vse sprejete naloge v celoti ne realizirajo tako, kot je bilo zastavljeno, zato so tozdi strokovno službo pripravili aneks k temeljem srednjeročnega plana tozdov, na podlagi teh pa je pripravljen tudi aneks k temeljem plana M-Rožnika. Za dosledno izvajanje nalog, določenih z aneksom, je bil obenem tudi pripravljen osnutek programa nalog in ukrepov za uresničevanje politike ekonomske stabilizacije v Mercator-Rožniku do leta 1985; ta je okviren, vsak tozd pa bo na podlagi tega osnutka pripravil svoj program. Osnutek programa zajema ukrepe in aktivnosti pri razvoju samoupravnih, družbenopolitičnih in družbenoekonomskih odnosov, planiranje in uresničevanje planskih nalog do leta 1985, poslovno uspešnost in razporejanje čistega dohodka, informiranje, odgovornost in delovno disciplino ter izvedbo programa. Namen programa je izboljšati uspešnost poslovanja na področju dela, kjer imajo delavci in strokovne službe ter organi družbenopolitičnih organizacij neposreden vpiv na učinkovitejše poslovanje.

V razpravo, ki je sledila, se je vključila Mira Frolov in dejala, da mora biti opredelitev organizacijskih del med tozdi in sozdom boljša. Pripomnila je tudi, da je pripravljen osnutek samoupravnega sporazuma o osebnih dohodkih v trgovini, za katerega se predvideva, da bo sprejet do konca leta.

Jože Knavs iz tozda Golovec je dejal, da je osnutek programa preveč okviren in resolucijski. Odgovornost ni konkretno opredeljena, v osnutku ni nikjer zaznani niti samoupravne delavske kontrole niti nalog družbenopolitičnih organizacij. Tudi delovna skupnost mora pripraviti svoj program stabilizacije in v njem natančno opredeliti naloge, ki bodo povečale učinkovitost dela. Servisna služba bo morala biti pri svojem delu bolj učinkovita, gradbeno operativno pa je treba dohodkovno povezati za boljšo organizacijo adaptacijskih del.

10. KONGRES ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE

M-Rožnik je pojasnil, da je na ravni DO organizirano izobraževanje ob delu in iz dela, pa tudi tečaji za strokovno izpopolnjevanje. Organizirani so bili tečaji za dokvalifikacijo in polkvalifikacijo, sedaj pa se organizira poslovodna šola.

Sprejete ugotovitve

● že leta 1977 je bil sprejet Samoupravni sporazum o trajnem poslovnem sodelovanju in združevanju dela in sredstev med proizvodnimi organizacijami združenega dela in trgovskimi organizacijami združenega dela v SOZD Mercator, s čimer naj bi pokrili preko 70% vseh nabav, vendar v praksi določila sporazuma o dohodkovnem povezovanju niso bila dovolj dosledno uresničevana. V letu 1980 je bil sprejet zakon o obveznem združevanju dela in sredstev organizacij združenega dela, ki se ukvarjajo s prometom blaga in

pokazala verjetno šele v naslednjih letih. Nezadovoljivo je rešena preskrba s cementom, belo tehniko, premogom ipd., pričemer kaže, da je interes proizvajalnih OZD za sovlaganje predvsem v zagotovitvi lastne likvidnosti oziroma v kritju izgub;

● zaradi majhnih razlik v cenah, manjše kupne moči prebivalstva in pomanjkanja nekaterih proizvodov se je zmanjšala tudi akumulativnost trgovine na drobno, ki tako ni več sposobna slediti vsem zahtevam za gradnjo novih trgovin. Zaradi iztrošenosti osnovnih sredstev trgovine bo njena reproduktivna sposobnost zadoščala le za obnovo osnovnih sredstev in za občutno zmanjšanje program naložb v nove prodajne prostore. To tudi pomeni, da bodo imele nekatere krajevne skupnosti še naprej pomanjkljivo oskrbo;

● da bi trgovina ohranila vsaj

opravljanja delovnih nalog, je organizirano izobraževanje ob delu in iz dela, saj trgovski delavec ne sme biti prepuščen sam sebi, temveč mu je treba omogočiti, da se nenehno strokovno izpopolnjuje;

● trgovski delavci se večasih sprašujejo, za kakšne namene se porabljajo združena sredstva za solidarnost in sredstva za pospeševanje izvoza; sredstva javnega obveščanja bi morala o tem bolje informirati.

O polletnih rezultatih

V poročilu o polletnih rezultatih poslovanja tozdov, združenih v M-Rožnik, je bilo pojasnjeno, da je nestabilnost trga v trgovini na drobno povzročila številne težave, predvsem zmanjšanje akumulativnosti, kar bo povzročilo, da bodo nekateri tozdi spet poslovali na meji rentabilnosti.

Na ravni delovne organizacije se



S skupne seje družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov Mercator-Rožnika; prvi z leve je Jože Šketa, novi predsednik občinskega sindikalnega sveta Ljubljana Vič-Rudnik. Foto M. Marinček

**Mercator
v Ljubljani**

Predstavljamo vam TOZD Slovenija sadje, predelava sadja Bohova

Matjaž Marinček

Sadno predelovalni velikan v Bohovi

Ali ste vedeli, da v Bohovi vsako leto predelajo po 8 tisoč ton jabolk, 5 tisoč ton višenj, konzervirajo 2 do 4 tisoč ton drugega sadja itd.? Ali da je zmogljivost tamkajšnje hladilnice 5,5 milijonov frigo kalorij? Ali da so že pred desetimi leti izvažali v 32 držav

Res je, da presneto malo vemo o tem sadno predelovalnem velikanu, katerega uradno ime je od nedavnega zelo dolgo: **Mercator – Mednarodna trgovina, TOZD Slovenija sadje, predelava sadja Bohova.**

Začelo se je...

... leta 1945, pod firmo Sadje dd (kratica je pomenila delniško družbo; 60% delnic je bilo v združni lasti, 30% jih je bilo državnih, 10% pa privatnih), na Partizanski 3 v Mariboru, v prostorih nekdanje pivovarne. Sadje so odkupovali na Štajerskem in manjšo količino že takrat, v obliki krljev in konzerviranih v SO₂ (žveplov dvokis) izvažali v Sovjetsko zvezo. Delovno silo je predstavljalo tudi 250 vojnih ujetnikov, ki so bili odlični organizatorji dela in so samoiniciativno delali kot mravlje. Leta 1946. leta se je firma preimenovala v Sadje Maribor in se kasneje, ob razcepitvi, 1948. leta, ukvarjala z notranjim tržiščem, Slovenija sadje pa je postalo izvozno uvozno podjetje s sedežem v Mariboru. Tega leta jim je uspel za takratne čase in kljub rekordni letini fantastičen podvig – izvoz 3.000 ton štajerskih jabolk, ki niso zrasla na plantažah!

Z leti so širili obseg dejavnosti. Velik posel je predstavljala priprava in izvoz pulp* v vzhodno Evropo. Poslovanje je zahtevalo vedno večje skladiščne in predvsem manipulacijske prostore, ki jih v centru Maribora niso uspeli dobiti, zato pa jim je to uspelo 6 kilometrov zunaj mesta, v današnji Bohovi. Tu je bila majhna kлавnica privatnika Tavčarja, ki jo je takrat upravljalo mariborsko podjetje Rog. Predpisi mariborske sanitarne inšpekcije so bili zelo zahtevni in podjetje Rog ni moglo prostorov adaptirati po predpisih, zato je Slovenija sadje postalo podnajemnik teh prostorov in v njih začel

*Sadne pulpe so konzervirano sadje, ki še ima obliko sadežev. V novejšem času sadje konzervirajo samo še s H₂SO₄ (žvepleno kislino) in to na kraju samem, da tako ohrani vse kakovostne lastnosti – hranilne rudninske snovi, sladkor in kislino. Pred leti so precej sadja konzervirali z mravljično kislino; takšno pulpo so nato v tovarni po kemično tehnološkem postopku pretvorili v sokove oziroma sirupe. S H₂SO₄ danes največ konzervirajo višnje, češnje, maline, jagode, robide, deloma pa tudi borovnice, marelice, jabolka in breskve. Pri predelavi žveplene kisline popolnoma izpari, tako da tudi najstrožji evropski oziroma svetovni normativi dovoljujejo konzerviranje s tem sredstvom. Na ta način konzervirano sadje potrebuje predelovalna industrija za proizvodnjo marmelad, džemov, konfitur (v sladkorju vkuhanu sadje), kompotov, čokoladnih pralinejev ipd.



Delavec iz plastičnega soda stresa konzervirane višnje na transporter (levi posnetek), ki bo višnje ponesel v mlin, zmleto maso pa v stiskalnico (srednji posnetek). Ostanke, tropine s pomočjo transportnega traku naložijo na tovorno prikolico (srednji in desni posnetek) in jih odpeljejo.

lo skladiščiti pulpe (deloma v zaprtih prostorih, večino pa na prostem).

Leta 1958 jim je uspelo od družine Tavčar odkupiti celoten kompleks površin, približno 12.000 m², z zgradbami vred. Ker prostori niso ustrezali tedanjemu poslovanju, so jih 1962. leta v lastni režiji adaptirali in uredili hladilnico z zmogljivostjo 800 do 1.000 ton, s 600.000 frigo kalorijami hladilnih naprav.

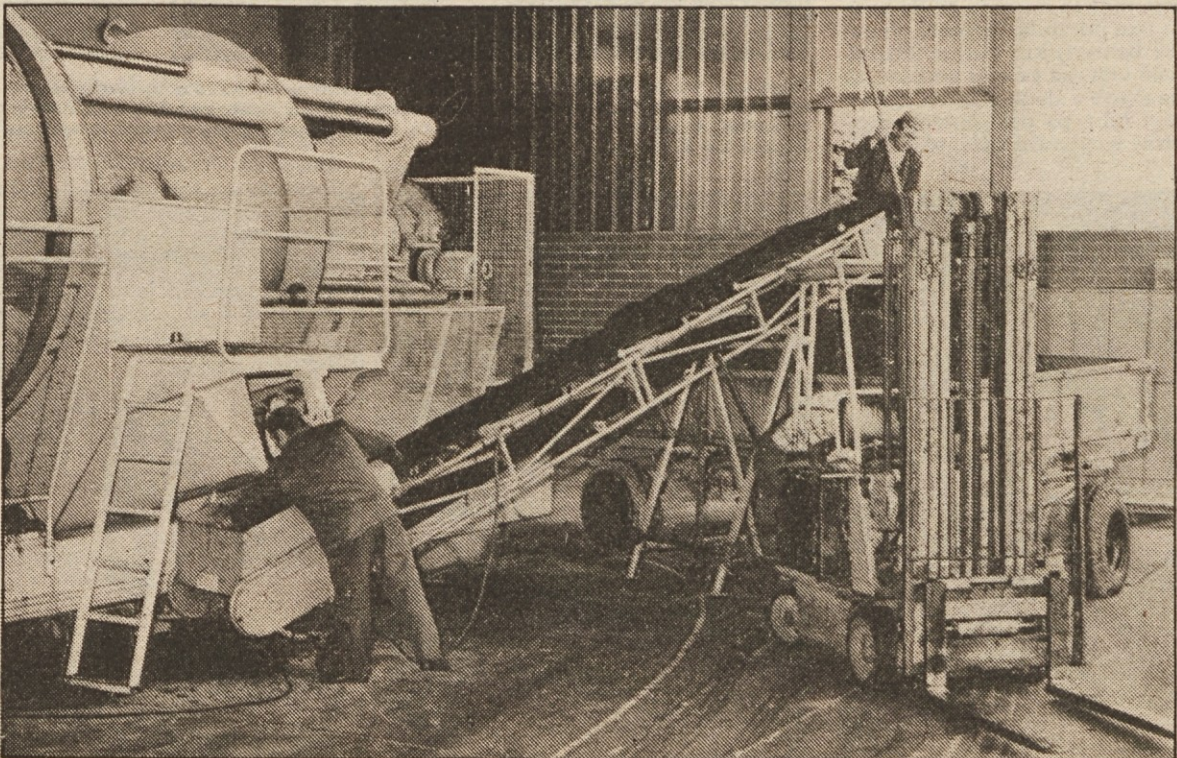
Leta 1964 so za svoje delavce v lastni režiji zgradili stanovanjski blok z osmimi stanovanji, in to iz materiala, ki so ga sami rušili v mestu s še iz vojne porušenih zgradb.

Pod takrat zelo težkimi pogoji so se 1968. leta lotili gradnje prve etape hladilniških prostorov za približno 12 tisoč ton. Poslovanje pa je zahtevalo tudi istočasen razvoj predelave in tako so leta 1970 začeli graditi objekt za predelavo sadja (za prešanje in koncentriranje), in to v dveh etapah: prva etapa je bila preša brez silosov, leta 1972 pa so zgradili še silose za sprejem industrijskih jabolk z zmogljivostjo približno 30 vagonov (300 ton) na dan. V letih 1972 in 1973 so pričeli z gradnjo druge etape hladilniških zmogljivosti za približno 10 tisoč ton, z dvema novima tuneloma kapacitete 100 ton. Del hladilniških prostorov (štiri komore) so uspeli usposobiti za skladiščenje sadja v kontrolirani atmosferi.

Nadaljevali so z gradnjo zaprtega skladiščnega prostora za 7 do 8 tisoč ton in obenem zgradili tudi prepotrebno poslovno stavbo – kar 30 let je podjetje imelo vsega dve pisarni! 1978. leta so instalirali še dodatne velike naprave za koncentracijo in parne kotle, leta 1980 pa dogradili klet s 64 nerjavečimi cisternami, katerih prostornina je 2 milijona litrov.



Zgodovinski posnetek je nastal 1949. leta v celjskem skladišču. Fotoarhiv tozda.



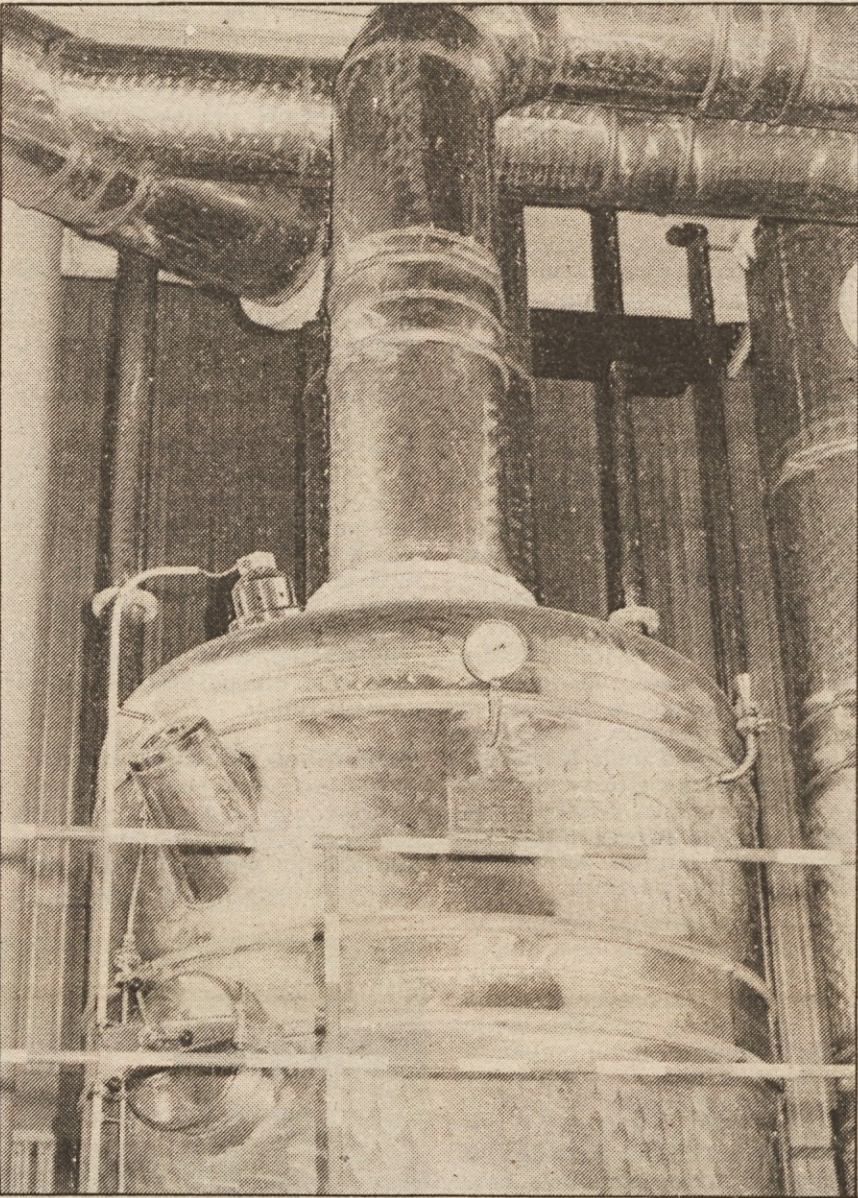
Kaj in koliko predelajo?

Vsako leto predelajo 8.000 ton jabolk in 5.000 ton višenj, konzervirajo dva do štiri tisoč ton drugega sadja (malin, robid, ipd.), predhladijo ali zamrznejo nekaj sto ton ribeza, borovnic in drugega, v slanico vložijo okrog sto ton lisičk itd.

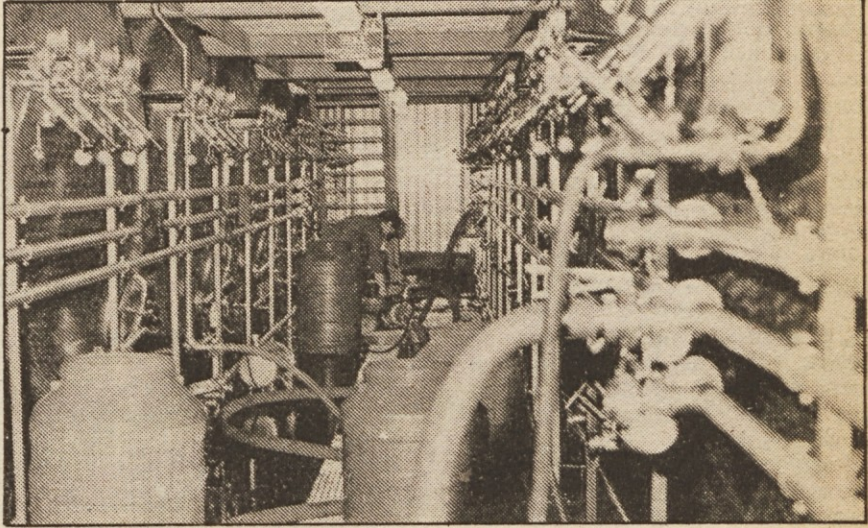
Njihove največje odjemalke so

Zvezna republika Nemčija, Nizozemska, Francija, Italija in Združene države Amerike – v slednje so uspešno prodrli z bistrim jabolčnim koncentratom, ki ga proizvajajo po doma razvitem pionirskem postopku. Vse zunanjetrgovinske posle opravi tozd Slovenija sadje, zunanja trgovina.

Surovinske baze so zelo različne in v celoti domače. Višnje dobiva-



Koncentrator, izdelek zagrebškega Jedinstva, katerega vhodna količina je 4.900 kilogramov matičnega soka na uro, izhodna pa 900 kilogramov koncentrata na uro, kar pomeni, da je njegova zmogljivost izparevanja 4.000 kilogramov na uro. Težak je kar 44 ton.



Pogled na del kleti, v kateri je 64 cistern z zmogljivostjo 2 milijona litrov.

jo z okrog 150 hektarjev skupnih plantaž v okolici Ormoža, Ptuja in Maribora; do 1985. leta bodo končana sovlaganja v tristo do štiristo hektarjev takšnih plantaž. Gozdne sadeže dobivajo preko odkupnih postaj tozda Slovenija sadje, zunanja trgovina (tozd v okviru delovne organizacije M-Mednarodna trgovina, s katerim so tesno povezani in s katerim uspešno uresničujejo skupne investicije) iz dravske in mežiške doline ter s področja Slovenske Bistrice, Poljčan in okrog meje s Hrvaško.

Pri delu s sadjem so seveda zelo odvisni od dobe zrelosti posameznih vrst, saj so takrat pri njih tako imenovane konice, kar pa nikakor ne pomeni, da bi jim sicer dela primanjkovalo. Delavci so doma večinoma s področja Pohorja in proti Halozam, fluktuacije pa skorajda ni. Mladi se za delo v Bohovi izšolajo v mariborskem srednješolskem živilskem centru, ki je edini tovrsten v republiki, prizadevni pa si pridobijo kvalifikacijo v samem tozdu.

Ne smemo pozabiti na uslužnostne dejavnosti tega tozda: zmrazovanje in skladiščenje, pa tudi tehtanje. Tako na primer skladiščijo jabolka za poslovne partnerje sozda Mercator, meso pa zmrazujejo za ABC Pomurko, Sljeme Zagreb, Kombinat Ivanec, Košake Maribor in druge. Javna tehtnica z zmogljivostjo do 60 ton je ena največjih na tem področju in jo zato zelo pogosto uporabljajo tudi zunanji odjemalci.

Kako predelujejo?

Sadno predelovalna industrija je v zadnjem času doživela velik razvoj. Cilj predelave je zadrževati čim več vrednosti svežega sadja za določen čas na čim bolj gospodaren način. Pri predelavi lahko uporabljamo fizikalno mehanske in toplotne postopke.

Sadne izdelke delimo na zmraznjeno sadje, ki ga po pripravi hitro zamrznejo na –45°C in uskladiščijo pri približno –20°C, marmelade, džeme in pireje, ki jih pripravljajo s kuhanjem poprej pripravljene, pasterizirane ali zamrznjene sadne kaše, pasteriziranega ali koncentriranega matičnega soka z dodajanjem različne količine sladkorja, pektinov, kisline itd., sadne sokove, ki jih pripravljajo iz matičnih sokov, koncentriranega soka in iz pasterizirane ali zamrznjene sadne kaše z dodatkom sladkorne raztopine ter, če je potrebno tudi citronske in askorbinske kisline (vitamin C), sadne sirupe, ki jih izdelajo iz bistrrega matičnega soka z dodatkom večje količine sladkorja ter sadne koncentrate, ki jih do-

Nadaljevanje na 6. strani

Predstavljamo vam TOZD Slovenija sadje, predelava sadja Bohova

Matjaž Marinček

Sadno predelovalni velikan v Bohovi

Nadaljevanje s 5. strani

bijo z odstranjevanjem večje količine vode.

Oprema, ki jo v sadni predelovalni industriji uporabljajo, so naprave za prenos sadja (transporterji, trakovi iz nerjavečega jekla, gumijasti trakovi, pokončni ali položni elevatorji; transporterje pogosto kombinirajo s tokom vode kot pomožnim transportnim sredstvom, obenem pa s to vodo sadje operejo), naprave za pranje sadja, ki morajo biti prilagojene posameznim vrstam sadja (pralni stroji z mrežami in prhami za odcejanje – za jagodičevje, kombinirani stroji za večstopenjsko pranje – za košičasto in pečkasto sadje ter prebiralci trakov, na katerih ročno odbirajo neprimerno sadje), naprave za pecljanje jagodičevja (rotirajoče bobnaste mreže in rotirajoči gumijasti valjčki), stroji za razkoščičevanje, ki morajo biti prav tako prilagojeni posameznim vrstam sadja, stroji za lupljenje, ki so ali čisto mehanske naprave ali kombinirani s kemijsko toplotno obdelavo, mlinci (ti so običajno valjni, iz gume ali nerjavečega jekla; za pečkasto sadje delujejo na principu ribeža), toplotni izmenjevalci za kašo ali blanšerji (ti se uporabljajo predvsem pri predelavi jagodičevja, lahko pa tudi pri predelavi jabolk v pozni sezoni; temperatura blanširanja je 85°C, ko se uničijo razni oksidacijski encimi in mikroorganizmi) ter stiskalnice; večinoma so v uporabi kombinirane vijačne, polžne in tračne preše, ki imajo običajno tudi večje zmogljivosti, ter diskontinuirane saržne preše, ki so bolj prilagojene določenim vrstam sadja; najbolj so znane hidravlične stiskalnice. Izkoristki pri stiskanju sadja so 65 do 75 % pri jabolkih, 70 do 85 % pri grozdju, 65 do 75 % pri češnjah in višnjah ter 70 do 90 % pri jagodičevju.

Pomembne naprave za mehansko čiščenje sadnih sokov so separatorji, katerih je okrog 70 različnih modelov, za vse vrste tekočih izdelkov. Začetki separiranja segajo že v leto 1900 pri tehnologiji predelave mleka. Pri citrusovih sokovih se uporabljajo za ločitev olj (zahvaljujoč različni specifični teži), pri ostalih sokovih pa za ločevanje motnih delcev, ki jih mora biti manj kot 10%. Najbolj ekonomično delujejo separatorji pri sokovih, kjer je motnih delcev približno 1%.

Za posamezne vrste sokov (pa tudi piva, vina in drugega) je zelo pomembna izbira filtracijskega materiala. Najpomembnejši so kiselgur, perlit, azbest in filtrne plošče. Kiselgur so pridobiva večinoma iz okamenelih alg diatomej, ki jih predelujejo na 800 stopinjah Celzija, pri čemer izgubijo okus in vonj, vsebovati pa morajo le majhne količine kalcija, železa in organskih substanc.

Perlit uporabljajo za naplavitve filtrov pri filtraciji usedlin, pridobiva pa se iz vulkanskih ostankov in je kemično aluminijev silikat. Uporabljajo ga tam, kjer zahteve po bistrosti niso posebno velike.

Med pogostimi in pomembnimi postopki velja omeniti še pasterizacijo, postopek konzerviranja s toploto, pri katerem živila segrevajo do 100°C. Trajanje in tempe-

ratura pasterizacije sta odvisna od vrste živil in od velikosti embalaže, v katero živila polnimo. Osnovni cilj je uničiti mikroorganizme – bakterije, plesni, kvasnice in encime, ki bi lahko med skladiščenjem povzročili spremembe na živilih.

V sedanjem času dobiva vse večje razsežnosti postopek koncentriranja (sokovi, juhe, mleko, mošt, zelenjava – na primer paradižnik in drugo). Zakaj koncentracija? Živila koncentriramo predvsem zato, da bi s svojo koncentracijo sladkorja, kisline itd. sama sebi delovala obstojno. V bistvu je koncentracija konzerviranje živil, seveda pa moramo pri postopku koncentriranja gledati na to, da živilu ohranimo tipične karakteristike (organoleptične lastnosti), ki jih je imelo pred koncentriranjem.

Poznamo več postopkov koncentriranja: povratno osmozo (skozi membrano), zmrzovalno koncentriranje in izparevanje; slednje je v industriji najbolj v uporabi in sicer izparevanje pod znižanim pritiskom oziroma vakuumom. Čim večji je vakuum, tem nižja je temperatura izparevanja. Pri ostanku tlaka 40 milibarov je temperatura izparevanja celo 30°C! Nizka temperatura je izredno ugodna za vse vrste živil, posebno pa za tista, ki so bolj občutljiva na visoke temperature (sadni sokovi iz citrusov, jagodičevja, mošta itd.) Žal zaradi viskoznosti (pri nizki temperaturi so nekatera polkonzentrirana živila že zelo gosta) nizkih temperatur ne moremo povsod uporabljati, posebej še zaradi tega, ker koncentratirji pri nizkih temperaturah potrebujejo velike izparilne površine.

Pri koncentriranju sadnih sokov prihaja do izgub lahkih aromatskih spojin z vodnimi parami, ki se z izparevanjem odvajajo, zato so v uporabi lovilci arom. Lovljenje arome poteka tako, da se iz par, ki nastajajo pri koncentriranju, oddeli voda. Na ta način se dobi koncentrirana aroma v količini od pol do enega odstotka od vhodne količine soka.

Sadni sokovi in še samo sadje vsebujejo pektine. To so polisaharidi, ki v trenutku, ko pridejo v sok, povzročijo motnost. Čim bolj gost sok imamo, tem več je tudi pektina. Če je koncentracija sladkorja povečana na približno 60% suhe snovi pri določeni kislosti (pH), tvori že želirno strukturo.

Pri predelavi sadja v bistre sokove ali koncentrate je treba pektinske snovi razgraditi in s tem odstraniti motnost – to je tako imenovana depektinizacija, ki jo opravimo s pektolitizirnimi encimi*, tako da pektin v večji koncentraciji sladkorja ne more tvoriti želeja. Obratno se seveda pri proizvodnji marmelade pektin dodaja in zato proizvodnja pektina tudi obstaja.

Po razgradnji pektina je na vrsti proces bistenja z bistrilnimi sred-

*Encim je beljakovinska snov, ki povzroči biokemijsko reakcijo ne da bi se sama pri tem porabila. Dobimo jih ponavadi iz bakterijskih kultur. Poznamo jih več vrst, na primer amilaze, ki pretvarja škrob v sladkor (pivo, žganje iz poljščin itd.), pa pektolitizne encime, encime v človeški slini itd.

stvi, za kar danes večinoma uporabljajo želatino, kiselol in bentonit. Želatina je beljakovina (kolagen) iz kožic, lusk in kosti. Obstajajo različne kakovosti želatine oziroma različne možnosti spreminjanja v žele. Glavna naloga želatine je, da eliminira taninske snovi. Želatina je obratno naelektrena kot te snovi, zato jih veže.

Kiselol služi za kombinacijo bistenja z želatino. Je nasprotno naelektren kot želatina, zato odvečno želatino obarja. Odstranjuje tudi polifenole – snovi, ki v sokovih povzročajo potemnenje – in povečuje učinek filtriranja. Bentonit pa je mineral, ki pomaga odstranjevati koloidne delce v sokovih in vinu.

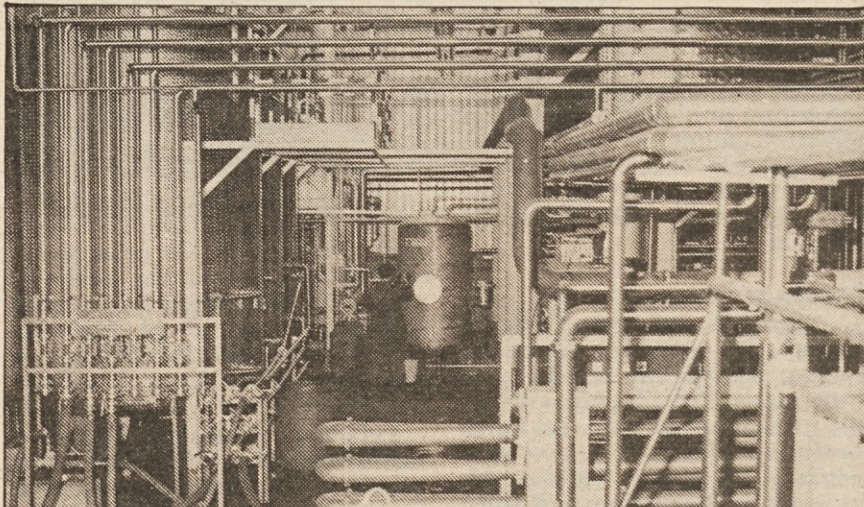
Samo visoka kakovost surovine omogoča tudi visoko kakovost sokov oziroma koncentratov. Sveža surovina se odlikuje s kislino in intenzivno aromo; izkoristki pri stiskanju so visoki, motnost pa je manj izrazita. Pri skladiščeni surovini je kakovost manjša – zmanjšuje se kislina, intenzivnost arome in strukturna čvrstost sadja (največkrat jabolka). Razliko lahko v predelavi opazimo že, če pustimo jabolka v silosih stati 3 do 4 dni. Jabolka, ki leže v visokih kupih, se že pri nizkih zunanjih temperaturah hitro segrejejo in zelo hitro propadajo; sokovi iz takšnih jabolk so celo slabši od tistih iz jabolka, ki so bila pol leta vskladiščena v hladilnici.

Pomemben položaj v branži

S kratko predstavitvijo naprav, postopkov in sredstev, ki jih v Bohovi pri svojem delu večinoma uporabljajo, sem poskušal prikazati zapletenost del in potrebo po

velikem znanju in delovnih izkušnjah. Tehnična opremljenost je na ravni razvitih evropskih držav in tudi zato so lahko izdelki tega toz-

da celo na zahtevnem in izbirnem zahodnem tržišču visoko cenjeni. Vse to in pa podatek, da je 74 delavcev tozda v letošnjem polletju ustvarilo 52,3 milijone dinarjev celotnega prihodka in 25,2 milijona čistega dohodka, govori o pomembnem položaju, ki so si ga Bohovčani v svoji branži ustvarili. V programu razvoja tozda je največja skrb namenjena uvajanju sodobnih postopkov; do 1985. leta bodo v tehnologijo in sodobno opremo vložili 250 milijonov dinarjev – le tako bodo lahko šli v korak in zadržali pomemben položaj na zunanjem trgu.



Kolektor – centralno stičišče cevi za manipulacijo s sokovi v proizvodnem procesu.



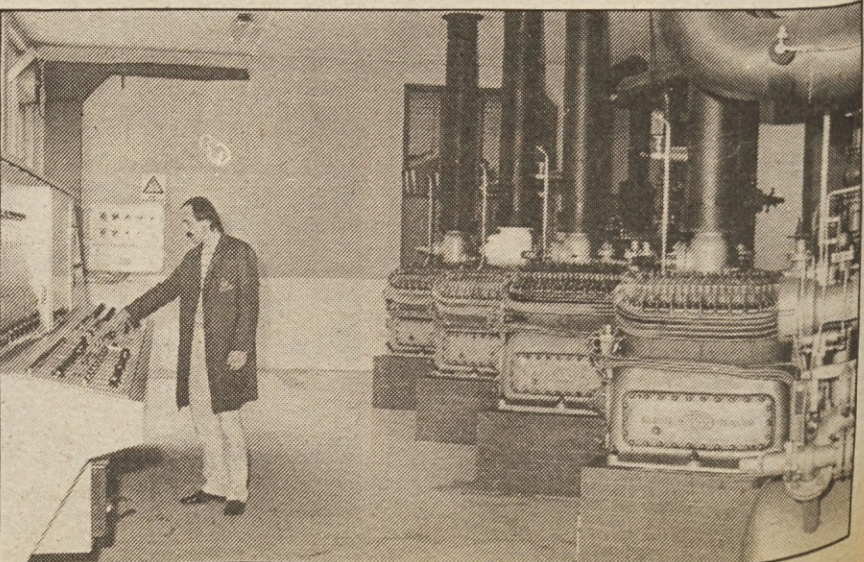
V skladišče lahko spravijo štiri in pol milijona litrov osnovnih surovin za predelavo.



Direktorja tozda, Alojza Cofa, ne srečate v kravati sedečega za mizo svoje pisarne. Svojo pisarno ima šele zadnjih sedem let in v vsem tem času je v njej baje prebil kvečjemu kakšnih 20 ur. Vidite ga lahko na viličarju (levi posnetek) ali za vzvodi ogromne tehtnice (desni posnetek), še največkrat pa od obrata do obrata poganja pedale kolesa in nadzoruje proizvodnjo – samo pokritih površin je namreč v Bohovi kar 32.000 m².



Delo za strojem za razkoščičevanje – stroji morajo biti prilagojeni posameznim vrstam sadja. Na tem so razkoščičevali višnje (levi posnetek), peske pa spravili v sode (desni posnetek), ker jih bodo porabili za kurjavo.



Kompresorska postaja, kjer se ustvarja energija za zmrzovanje, katerega skupna zmogljivost znaša v Bohovi 5,5 milijona frigo kalorij oziroma 15 do 18 tisoč ton blaga.



Nanosove vesti

Razmišljanje o mednarodni menjavi

Zinka Gospodarič – DSSS

Kje smo z našim uvozom?

Z združitvijo v SOZD Mercator leta 1978 smo opustili tudi registracijo za zunanjetrgovinsko dejavnost, ki naj bi jo za naše potrebe opravljala pooblaščenca organizacija v sozdu. Tako smo v okviru Mercator-Nanosa ohranili samo zunanjetrgovinsko službo, z nalogo, da zagotavlja blago široke potrošnje iz uvoza preko različnih pooblaščenih uvoznikov. Zaradi vsako leto strožjih pogojev uvoza in vedno manjšega dohodka pri uvoženem blagu, se je promet s tem blagom v preteklih nekaj letih sorazmerno skrčil. V letu 1981 je znašala realizacija uvoženega blaga, ki jo v celoti izkazuje naš TOZD Grosist, približno 83 milijonov dinarjev. V tem prometu je upoštevano samo tisto blago, kjer dejansko nastopamo kot prvi v prodajni verigi. Poleg tega je bilo v pretoku vsaj za isto vrednost uvoženega blaga, ki smo ga kupovali kot drugi ali celo tretji kupec, seveda ko je še veljal rabatni sistem formiranja prodajnih cen.

V lanskem letu se je poleg postojinskega tozda TMI prvič pojavil kot nosilec izvoza tudi postojnski tozd Grosist. Tako ustvarjene devize je ta tozd delno združeval s TMI za nabavo repromateriala, del pa trošimo za potrebe celotne DO za nabavo raznih rezervnih delov in tekoče vzdrževanje.

Poglejmo še letošnje leto. Pogoj uvoza so še ostrejši. V prvem polletju smo nabavili različno blago široke potrošnje iz vzhodnoevropskih držav v vrednosti približno 30 milijonov dinarjev, s konvertibilnega področja pa za približno 12 milijonov dinarjev.

In kje je naše mesto v sozdu? V mednarodno menjavo se je v sozdu vključila samo naša TMI. V prvih šestih mesecih je preko M-Mednarodne trgovine v Irak izvozila različne mesne izdelke v vrednosti 13 milijonov dinarjev. Prav tu so velike možnosti sodelovanja. Ob dejstvu, da naša TMI samo enemu kupcu letno proda za približno 250 milijonov dinarjev svežega mesa, namenjenega izvozu, si postavljamo vprašanje, zakaj tega izvoza ne moremo realizirati v okviru sozda in si tako zagotoviti trdnjšo bodočnost pri preskrbi repromateriala za to našo mesno industrijo? Novi pogoji poslovanja pri izvozu v okviru sozda, ko smo udeleženi s polovico ustvarjenih deviz, nas bodo prav gotovo prisilili, da bomo prav v sozdu vztrajali na večji aktivnosti izvoza mesa in mesnih izdelkov.

Kot pomemben nosilec tehnične stroke v sozdu bi se morali vključiti tudi v mednarodno menjavo. Kljub različnim dogovorom nam blago uvažajo še vedno uvozniki zunaj sozda. Po vsakem sej-

Iz dela samoupravnih organov

Franc Čuk – DSSS

Več posojil in višje obresti

Delavski svet Mercator-Nanos je 26. avgusta letos obravnaval rezultate poslovanja v prvem polletju letošnjega leta. Podatki kažejo, da so temeljne organizacije poslovale v okviru postavljenih planskih nalog, s čimer pa ne moremo biti zadovoljni.

Delegati so ugotovili, da so v prvem polletju nekoliko izboljšane marže (ki so zdaj spet zamrznjene) prispevale k doseganju večjega dohodka. Padec kupne moči prebivalstva pa je vplival na prodajo. Posebno občutno se vsem tozdom v M-Nanosu pozna, da so prevelike obveznosti glede združevanja sredstev povzročile slabšo likvidnost, ki smo jo morali reševati s posojili, pri čemer so se obresti povečale na 18 do 20%.

Več posojil in višje obresti so povzročili hitrejšo rast obresti za posojila, tako da je celotni M-Nanos sicer posloval pozitivno, vendar za razširitev materialne osnove dela ni ostalo niti dinarja.

Živahna razprava po podanem programu reorganizacije računovodsko-knjigovodskih in finančnih del je pokazala, da vsi stremimo za boljšo organizacijo dela s kar najmanjšimi stroški. Delegati so ugotovili, da je pripravljen predlog v skladu z že sprejetim programom reorganizacije M-Nanosa in so naložili že imenovani komisiji, da za vsako temeljno organizacijo pripravi poseben pro-

gram z rokovnikom prenosa posameznih opravil iz služb tozdom na delovno skupnost. O tem je treba dati popolno informacijo delavcem in poskrbeti, da bodo vsi delavci, katerih delovne naloge se prenašajo na delovno skupnost, dobili ustrezno delo. Prav zaradi tega ne bo moč reorganizacije opraviti naenkrat, temveč postopoma, kakor bodo za to pogoji.

Delavski svet je obravnaval poročilo o izvajanju operativnega načrta ukrepov in aktivnosti za pospeševanje in ohranjanje poslovanja in proizvodnje. Ugotovljeno je bilo, da se operativni načrt uspešno izvaja, opozorili pa so, da so še nekatere manjše slabosti, ki jih moramo kar najhitreje odpraviti.

V nadaljevanju se je delegat tozda Indus predlagal, naj bi se DS DO občasno sklicevali na sedežih tozdom, kar so delegati podprli. Seje naj bi se pričele bolj zgodaj, da bi s tem bolje izkoristili delovni čas. Na delagatsko vprašanje delegata tozda Preskrba o delu disciplinske komisije je sledil pismeni odgovor.

Občinsko tekmovanje ekip civilne zaštite

Vsakoletnega tekmovanja civilne zaštite za ekipe prve medicinske pomoči v občini Postojna se je letos udeležila skupina Mercator-Nanosa pod vodstvom Vide Otoničar. V »ostri« borbi, kjer je bilo treba pokazati veliko znanja in domiselnosti, je naša ekipa med 34 nastopajočimi skupinami dosegla 17. mesto.

Na tekmovanju ob dnevu civilne zaštite so nastopile ekipe iz krajevnih skupnosti in organizacij združenega dela. Če bi ocenjevali samo uvrstitve ekip organizacij združenega dela, bi M-Nanosova dosegla 5. mesto. Nekatere ekipe so nastopile kombinirano (krajeno skupnost + organizacija združenega dela), nastopilo pa je tudi pet občinskih ekip.

Pri tem niso pomembni rezultati tekmovanja – pomembneje je, da imamo strokovno usposobljeno in opremljeno skupino, ki lahko v primeru potrebe nudi hitro in učinkovito pomoč.

Dušan Đorđević, DSSS

mu v Leipzigu ali Brnu smo deležni očitkov, da te sejme obiskujemo sami in po svoje, da moramo DO v okviru Mercatorja nastopati enotno in s skupnimi potrebami. Res je tako! Toda to so le vsakoletne ugotovitve. Ko pa se borimo za uvoženo blago, ostajamo pri naših utečenih partnerjih, ki nam to blago lahko zagotovijo. Iz sozda nam namreč nihče uvoženega blaga ne ponuja.

Do kdaj še tako, ko vemo, da izgubljammo mi in SOZD?

Nanosove vesti

Pravnik svetuje

Ali lahko disciplinska komisija izreče ukrep »prenehanja delovnega razmerja«, če niso podani pogoji po 197. členu ZZD, s katerim se povzročajo motnje v razmerjih pri opravljanju del oziroma nalog itd?

V konkretnem primeru je disciplinska komisija izrekla delavcu disciplinski ukrep »prenehanja delovnega razmerja«, ker je ugotovila, da je delavec po končanem delu fizično obračunal s sodelavcem v delovnih prostorih. Taka kršitev je v pravilniku tozda opredeljena kot hujša kršitev delovne obveznosti in je komisija zato izrekla delavcu ukrep prenehanja delovnega razmerja.

Delavec, ki mu je delo prenehalo po sklepu disciplinske komisije, pa ni bil zadovoljen z ukrepom in je zato vložil tožbo pri pristojnem sodišču združenega dela.

Prvostopno sodišče je spremenilo disciplinski ukrep prenehanja delovnega razmerja, ki je bil delavcu izrečen v tozdu, zaradi hujše kršitve delovne obveznosti, in mu izreklo ukrep »javni opomin«. Zoper sklep prvostopnega sodišča združenega dela je tozd vložil pritožbo in zahteval, da pritožbeno sodišče obdrži v veljavi odločitve disciplinskih organov tozda, to je, da ostane v veljavi sklep, pri katerem delavcu zaradi hujše kršitve delovne dolžnosti preneha delo v tozdu.

Pritožbeno sodišče je izpodbijano odločbo spremenilo tako, da je disciplinski ukrep javnega opomina nadomestilo z ukrepom denarne kazni. V obrazložitvi je sodišče ugotovilo, da v konkretnem primeru niso podani pogoji, ki jih 197. člen ZZD predvideva za izrek ukrepa prenehanja delovnega razmerja.

Ni dovolj, da je dejanje oziroma kršitev opredeljena le kot hujša kršitev delovnega razmerja v ustreznem samoupravnem aktu tozda temveč je nujno potrebno, da so podani pogoji, in sicer:

1. da obstajajo ob kršitvi motnje v razmerjih pri opravljanju del oziroma nalog,
2. da se onemogoča ali otežuje delo drugih drugih delavcev,
3. da se kako drugače moti delovni proces.

Sodišče je ugotovilo, da dejanje delavca, ki je fizično obračunal s sodelavcem, ni povzročilo posledic oziroma motenj v tozdu, saj se je dejanje dogajalo po končanem delu, med delavci pa to dejanje ni bi imelo posledic, ki bi vplivale na delovni proces. Zaradi teh okoliščin je pritožbeno sodišče odločilo, da se dalavcu izreče le denarna kazen, saj za izrek prenehanja delovnega razmerja ni bilo zakonite podlage.

Sergej Paternost, DSSS

Usposabljanje za gašenje s priročnimi sredstvi

Dušan Đorđević – DSSS

Oboroženi z znanjem in aparati

V naši delovni organizaciji smo v sodelovanju z občinsko zvezo Postojna organizirali prikaz gašenja požarov s priročnimi sredstvi, s katerimi razpolagamo. Vaje se je udeležilo večje število zaposlenih, čeprav bi lahko bila udeležba še večja.

Požari uničujejo družbeno in zasebno premoženje, nastala škoda pa je neprečlenljiva. Naša skrb za preprečevanje teh nevarnosti mora biti nenehna in trajna – postati mora del človekove kulture. Tudi zasnova splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite je takšna, da bo človek vedno pripravljen in usposobljen, tudi v miru, postaviti se po robu nevarnosti, ki jo lahko povzroči požar.

Iz preizkusa znanja in uvodnega govora tovariša Mezeta iz občinske gasilske zveze Postojna smo lahko ugotovili, da ni nobena umetnost rokovati z gasilnim aparatom. Malomarnost je krivica številnih požarov, zato je prav, da smo seznanjeni s posledicami, ki jih požari povzročajo. Oborožiti se

moramo z znanjem, zaupanjem in prepričanjem, da je pravočasno in strokovno ukrepanje večšina, ki pomembno prispeva h krepitvi družbene samozaščite in splošne ljudske obrambe.



Rokovanje z gasilnim aparatom ni nobena umetnost, so ugotovili udeleženci vaje. Obe foto Tomaž Vrhovec



Naša skrb za preprečevanje požarnih nevarnosti mora biti nenehna in trajna – postati mora del človekove kulture.



Obnašanje na parkirišču pred skladiščem tozda Grosist v Postojni je zgovoren dokaz o naši prometni nedisciplini!

Velikanka na radgonskem sejmu

Mato Šoljič – TOZD TMI

Sedem medalj za kakovost

Natančno 4 metre dolga in 300 kilogramov težka mortadela je zbuja pozornost domačih in tujih obiskovalcev jubilejnega 20. mednarodnega kmetijsko živilskega sejma, ki je bil od 20. do 29. avgusta v Gornji Radgoni.

Po dosedanjih podatkih* (Guinnessova knjiga rekordov) je mortadela postojnskega tozda TMI največja klobasa na svetu. Sestavljena je iz mesa različnih kategorij najboljše kakovosti. Velikanka se je nekaj več kot 70 ur pekla na temperaturi 84° C, potem pa se še 30 ur hladila do normalne temperature.

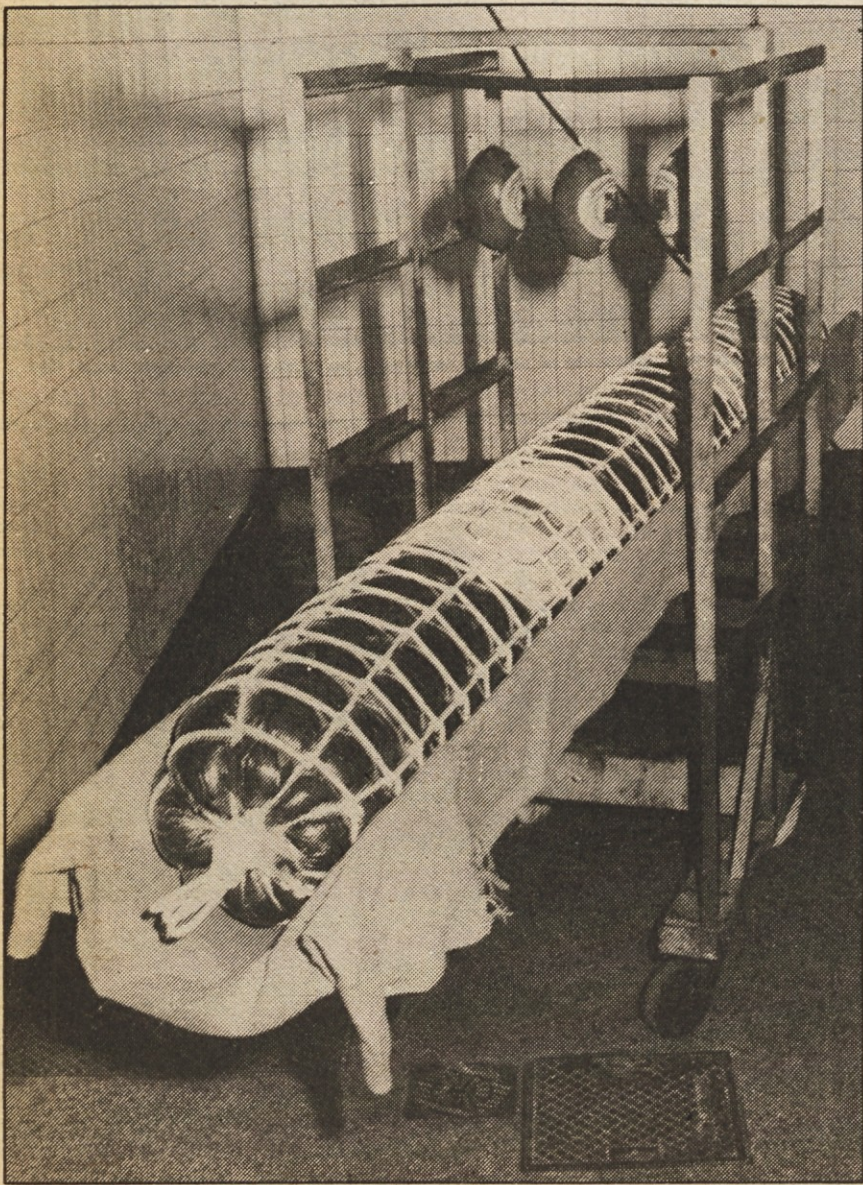
Leta 1980 smo v Tovarni mesnih izdelkov Postojna izdelali prvo velikanko, ki je tehtala 65 kg. Mortadela, ki smo jo izdelali leto kasneje, je že tehtala 175 kg, letošnja pa

tehta kar 300 kg. Proizvodnja velikih mortadel je tehnološko zelo zahtevna, saj ne poteka po že ustaljenih metodah in postopkih za proizvodnjo male mortadele.

Na radgonskem sejmu se je postojnski tozda TMI predstavil še z drugimi izdelki iz svojega proizvodnega programa in za kakovost teh izdelkov prejel zlato ter po tri srebrne in bronaste medalje. Prejeta odličja so dokaz osvojenih tehnologije in kakovosti nagrajenih izdelkov.

Nanosove vesti

Nanosove vesti, priloga časopisa Mercator, glasila delavcev in kmetov SOZD Mercator – Ureja uredniški odbor – Odgovorni urednik priloge Sergej Paternost (telefon: (067) 21-441) – Tisk ČGP Delo – Naklada 12.000 izvodov



300 kilogramov težka in 4 metre dolga velikanka. Fotoarhiv M-Nanosa

Za večjo varnost pešcev in kolesarjev

Lukvik Špitalar – zunanji sodelavec

Zavarovani pred pločevino

Ob številnih spremembah republiškega zakona o varnosti cestnega prometa objavljamo prispevek sodelavca Uprave za notranje zadeve.

Organi za notranje zadeve beležijo vsako leto porast prometnih nesreč, v katerih so udeleženi pešci, kolesarji in vozniki koles z motorjem. V času od 1. 1. do 30. 4. 1982 se je na cestah SR Slovenije dogodilo skupno 1676 (lani v istem obdobju 1618) hudih prometnih nesreč. 205 prometnih nesreč so povzročili kolesarji in 109 pešci. V teh prometnih nezgodah je umrlo skupaj 136 oseb, od tega 59 pešcev in 18 kolesarjev oziroma voznikov koles z motorjem. Tele-sno je bilo poškodovanih 2296 oseb, od tega 419 pešcev in 297 kolesarjev oziroma koles z motorjem.

Tako neugodne varnostne razmere v cestnem prometu, ki so prisotne že nekaj let, so narekova-le spremembo Zakona o varnosti cestnega prometa, prav tako pa tudi v okviru letošnje akcije NNNP 82 načrtujemo določene aktivnosti z namenom, da bi ugotovljeno kritično stanje v cestnem prometu le nekoliko omilili in izboljšali. V okviru teh aktivnosti so povečali svoje aktivnosti tudi organi za notranje zadeve.

Poglejmo nekaj novosti republiškega zakona o varnosti cestnega prometa:

- pešci bodo morali po preteku dveh let od uveljavitve novega zakona (od 20. 2. 1984 dalje) nositi med hojo po cesti zunaj naseljenega kraja ponoči in ob zmanjšani vidljivosti ustrezna odsevna telesa, otroci pa bodo morali nositi taka odsevna telesa tudi med hojo v naseljenih krajih. Rumene rutice bodo morali nositi tudi otroci, ki obiskujejo malo šolo;

- pešec ne sme prečkati vozišča zunaj prehoda za pešce na kraju kjer sta na vozišču dva ali več zaznamovanih prometnih pasov za vožnjo v isto smer;

- če se vozila premikajo v koloni, mora pešec, preden stopi na zaznamovani prehod za pešce, kjer promet ni urejen s semaforjem ali ga ne ureja miličnik, z dvigom roke nakazati svoj namen in sme stopiti na tak prehod šele, ko so se vozila ustavila;

- otroci, mlajši od sedem let in otroci do 14. leta starosti, ki se niso usposobili v šolah za samostojno vožnjo koles (niso dobili kolesarske izkaznice), smejo voziti kolo po cesti samo v spremstvu osebe, starejše od 14 let;

- spremenjena so tudi določila, ki urejajo prevoz oseb na kolesu, kolesu z motorjem in motornem kolesu. Otroci do sedmega leta starosti se smejo voziti na vseh treh navedenih vozilih le v posebej prirejenem sedežu. Osebe, starejše od sedmih let, se smejo voziti le na posebej predelanem kolesu. Na kolesu z motorjem in motornem kolesu se smejo voziti osebe, starejše od sedmih let le, če ima vozilo sedež tudi za drugo osebo, ki pa mora sedeti tako, da vozilo okobali. Na prtljažniku motorne-ga kolesa in kolesa z motorjem ni dovoljeno voziti oseb.



Nedisciplinarnost nekaterih voznikov povzroča varnostniku Francu Čuku nepotrebne, a vsakdanje skrbi. Obe foto Tomaž Vrhovec

Trgovec Jaka



Verjetno so delovni ljudje in občani že ugotovili povečano aktivnost milice pri kontroli prometa pešcev in kolesarjev, ki jo opravljajo predvsem ob večjih prometnih konicah in na najbolj nevarnih krajih. Delavci milice so se v preteklih letih zaradi preoblike dela z motoriziranim prometom nekoliko manj »ukvarjali« s pešci in kolesarji. Namen teh aktivnosti je povečati varnost najštevilnejših udeležencev v prometu, kar sovpada tudi z letošnjo akcijo NNNP.

Marsikdo se je v nekaj zadnjih mesecih razjezil na miličnika, ki ga je s piščalko ali kako drugače usmeril na bližnji prehod za pešce ali ustavil kolesarja ter ga povprašal po luči, zavorah ali kolesarski izkaznici, če je bil kolesar star med 7 in 14. leti. Zgodilo se je celo, da je občanka zabrusila miličniku, zakaj jo sekira, ker tako hodi že 40 let pa se ji ni še nič zgodilo. V nekaj primerih so bili miličniki celo žaljeni.

Ne glede na to bodo miličniki svoje zakonite naloge opravljali tudi v bodoče. V tistih primerih, ko vljudo opozorilo ne bo zaleglo, bodo morali včasih uporabiti tudi zakonito določilo – to je kazen. To tudi zato, da bi kar se da veliko najmanj zavarovanih udeležencev v prometu zavarovali pred pločevino.



Proizvodna hala modne in tekstilne zaščitne konfekcije.

Predkongresna razprava o dokumentih za X. in XI. kongres sindiktov

Kristina Antolič – MIP Ptuj

O trgovini na manj razvitem področju

»Učinkovitost zveze sindikatov kot najmočnejše organizacije delavskega razreda za razvoj samoupravljanja in stabilizacije« je bila tema širše razprave pred kongresom Zveze sindikatov Slovenije in Jugoslavije, ki je bila v ponedeljek, 13. septembra na Ptuj.

Teze gradiva za širšo razpravo so pripravile strokovne službe delovne organizacije. Na razpravi, ki jo je organizirala konferenca osnovnih organizacij Zveze sindikatov delovne organizacije MIP, so poleg članov konference in predsednikov osnovnih organizacij ZS tozdov in DSSS sodelovali tudi poslovodni organi temeljnih organizacij, člani Občinskega odbora sindikata delavcev v trgovini, delegati za republiški in zvezni kongres ter predstavniki družbenopolitičnih organizacij občine Ptuj.

V več kot dve in polurni razpravi je sodelovalo kar dvanaest raz-

pravljancev. Odkrito so spregovorili o problemu trgovine na drobno kot tudi na veliko, o kadrovski politiki, o vse večjih stroških poslovanja, o odpiralnem času v trgovini, o politiki cen, preskrbi prebivalstva, socialni pomoči delavcem, o zaposlovanju, letnih in srednjeročnih planih, o problemih kreditne politike, o investicijski politiki, disciplini zaposlenih, največ besed pa je bilo izrečenih na račun osebnih dohodkov delavcev v trgovini. Govora je bilo tudi o povezovanju s potrošniškimi sveti v krajevni skupnosti in o dohodkovnih odnosih. Za stabilizacijo so menili, da trgovina ne more

imeti odločilnega vpliva nanjo, vendar pa so za opravičilo navedli, da se trenutnega gospodarskega položaja dobro zavedajo.

Pri organiziranosti sindikata za učinkovito delo so menili, da sindikalne skupine predvsem v tozdu Maloprodaja še niso povsem zaživele, da ne delujejo, kot bi morale, da se samoiniciativno ne sestajajo v vseh delih delovnega procesa, kot smo pričakovali. Več poudarka je treba dati usposobljenosti vodij sindikalnih skupin, in to na začetku mandata, v obliki seminarjev ipd. Eden od vzrokov za nedelo je tudi prevelika oddaljenost poslovnih enot, ki sestavljajo sindikalno skupino, predvsem na podeželju.

V razpravi so posredovali nekaj mnenj in sprejeli stališča, o katerih bi bilo treba spregovoriti na X. konferenci ZS Slovenije, in sicer: o problemu trgovine na drobno na manj razvitem področju.

Združena sredstva sozda za izvoz

Kristina Antolič – MIP Ptuj

Med izvozniki tudi TOZD Zaščita

TOZD Zaščita v sestavu delovne organizacije M-Izbira Panonija Ptuj ugotavlja, da bi za manjkajoče rezervne dele, ki jih potrebuje v svoji proizvodnji usnjene in tekstilne zaščitne konfekcije, nujno potrebovala devizna sredstva, zato so sklenili, da bodo uvedli novo proizvodnjo za izvoz.

Pri iskanju možnosti so dobili ponudbo firme Vossen iz Zvezne republike Nemčije, za katero bodo šivali kopalne plašče. Po oceni so-deč je program pester ter širok in predvideva izdelavo različnih modelov kopalnih plaščev iz frotirja. Vossen bo zagotovila ves potrebni reprodukcijski material, ki ga bodo tudi dostavljali, gotove izdelke pa odvažali v Nemčijo. S tržiščem ni težav, saj je v celoti zagotovljeno vnaprej; tudi s količinami izdelkov ne bo problemov. TOZD Zaščita bo svoj delež k temu prispevala le v delu, porabljeni električni energiji in z najnujnejšimi režijskimi stroški. Dogovorjene so cene za opravljeno storitev v skladu z normativom porabe časa za normirano minuto proizvodnega dela. Tako bo delo organizirano po tehnološkem postopku, potekalo pa bo v dveh izmenah. Letni plan

proizvodnje je okoli 176.000 kosov.

Proizvodne prostore so že preuredili iz že obstoječih, v katerih je bila delovna enota modne konfekcije v Ptuj na Ormoški cesti. To so pred nedavnim preselili v novo proizvodno dvorano v Kidričevem. 30% sredstev za investicijo je zagotovljenih iz lastnih virov, ostalo pa iz združenih sredstev SOZD Mercator. Poslovni rezultati nove proizvodnje za izvoz so neposredno odvisni od kakovosti dela, tako da bodo nekatere izdelke močno vplivali na uspešnost.

V tozdu Zaščita bo našlo zaposlitev približno 80 novih delavcev, ki jih bodo sprejemali postopoma. V novem obratu so s pripravljalnimi deli za izvoz že pričeli v prvi polovici tega meseca. V začetku dela jim bodo pomagali nemški instruktorji.

Pogovor z delegatko

Kristina Antolič – MIP Ptuj

Veliko sklenemo, malo izvršimo

Delegatka za X. kongres Zveze sindikatov Slovenije iz naše delovne organizacije je Alenka Kolarič, predsednica konference osnovnih organizacij zveze sindikatov v delovni organizaciji. Poprosila sem jo za kratek razgovor.

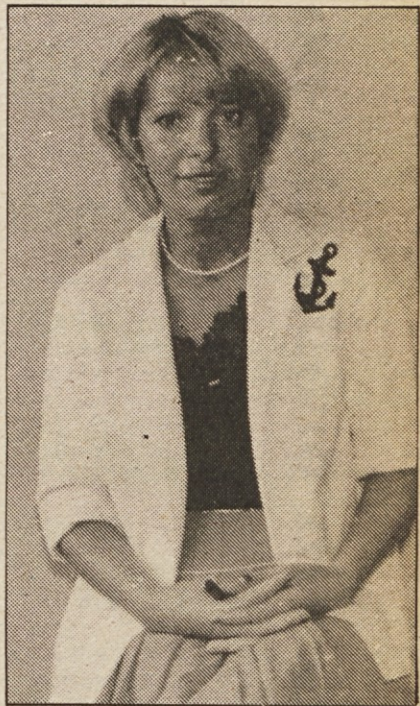
Prav gotovo si šteješ v veliko čast, da si izbrana za delegatko na X. kongresu zveze sindikatov Slovenije?

Res je, to zame veliko pomeni, vendar pa vseeno lahko rečem, da si je to priznanje morda bolj zaslužil kateri od mojih sodelavcev.

Skromnost je lepa lastnost. Kakšni se ti zdijo dokumenti za oba kongresa?

Morda so malo preobširni. Vsega prav gotovo še nismo storili, kar je bilo sprejetno na 3. konferenci slovenskih sindikatov in tudi na obeh kongresih Zveze komunistov. Vse prepočasi izvršujemo sprejete sklepe.

V trgovini je še veliko nedorečenega, npr. politika naraščanja cen. Kaj praviš ti na to?



Delegatka iz MIP, Alenka Kolarič.

Krvodajalci na vsakoletnem srečanju

Kristina Antolič – MIP Ptuj

Letos le polovica

V 1347-članskem kolektivu delovne organizacije M-Izbira Panonija Ptuj je okoli 68 delavcev krvodajalcev, od katerih se je letošnjega srečanja udeležila le slaba polovica. Vsakoletno srečanje krvodajalcev organizirajo samoupravni organi, družbenopolitične organizacije in vodstvo delovne organizacije.

Srečanje krvodajalcev je bilo prvo soboto v tem mesecu v Moravcih. Z ozirom na to, da smo krvodajalci delavci trgovske delovne organizacije, smo si med potjo v Moravce tega dne ogledali blagovnici M-Potrošnika v Lenartu in M-Univerzala v Lendavi.

Najprej smo se ustavili v Lenartu v Slovenskih goricah. Z vsem, kar smo tu videli, doživeli in spoznali, smo bili nadvse zadovoljni. Pot nas je potem vodila skozi Gornjo Radgono, Radence in Mursko Soboto v Lendavo. Čeprav svojo obiska v blagovnici Mercator-Univerzala nismo najavili, smo bili prijetno presenečeni, ko nas je upravnik blagovnice povabil na okrepčilno pijačo. Tu smo v kratkem razgovoru izvedeli za njihove težave s preskrbo blaga, ki pa je žal prav iz skladišča našega tozda. S tem smo seznanili tudi predstavnike v tozdu.

Okrog 14. ure smo prispeli v Moravce in se ustavili v Moravskih toplicah. Ob igri z žogo, kartanju, kopanju in glasu harmonike smo se zabavali do večera. Vračali smo se zadovoljni, z željo, da se drugo leto zopet srečamo.



Krvodajalci M-Izbire Panonije na srečanju v Moravcih.

Vse foto Kristina Antolič

To je res. Najprej je vest v javnih obćilih, da so cene zamrznjene, pozneje pa zrastejo kar čez noč. Poglej samo zadnjo podražitev sladkorja, olja in margarine. Bolje, da ne govorim, kaj vse so doživeli tisti dan naši trgovci.

In če ostaneva pri kongresu – ali boš na njem razpravljala in ali pripravljáš kakšen referat?

V eni od petih kongresnih komisij bom sodelovala. Tudi o tem, o čemer sva prej govorili, bi bilo potrebno govoriti na kongresu. Predvsem pa bi bilo potrebno spregovoriti o preskrbi prebivalcev na manj razvitem območju, o prenosu nerentabilnih prodajaln v zasebni sektor. Časa za razmišljanje ni veliko, saj je kongres tako rekoč že pred vrati.

Hvala, Alenka. Želim ti veliko uspehov, dobro sodelovanje na kongresu in naj ti ne bo težko izreči probleme trgovine.

Število Mercatorjevih prodajaln po občinah v Sloveniji in drugih republikah v septembru 1982

Iz geografskega prikaza po občinah v SR Sloveniji in drugih republikah je razvidno število Mercatorjevih prodajaln v septembru 1982.

SOZD Mercator je imel v letošnjem septembru 1.216 prodajaln, od tega 1.019 klasičnih, 159 samopostrežnih in 35 blagovnic, katerih lokacija je posebej označena, in 4 discontne trgovine.

Od leta 1962, ko zaznamujemo prve priložitve k Mercatorju, do danes je bilo zgrajenih 115 prodajaln, od tega 23 blagovnic, 68 samopostrežnih, 23 klasičnih trgovin in 1 discontno trgovino.

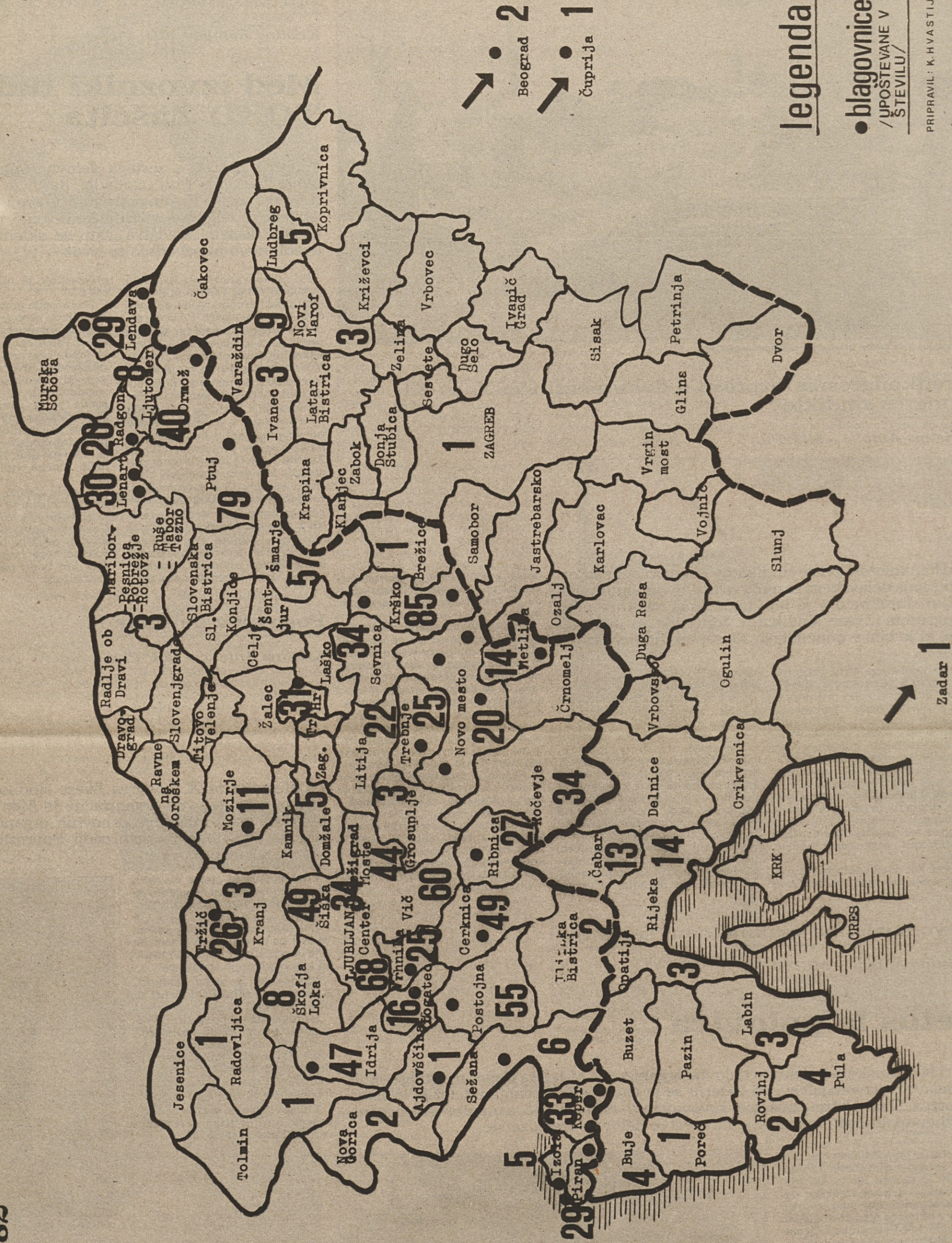
V tabeli posebej prikazujemo tudi zgrajene prodajalne od leta 1977 dalje, ko je nastal SOZD Mercator.

	1962/76	1977/82
klas. trgovine	14	9
samopostrežne	48	20
blagovnice	10	13
diskont	-	1
skupaj	72	43

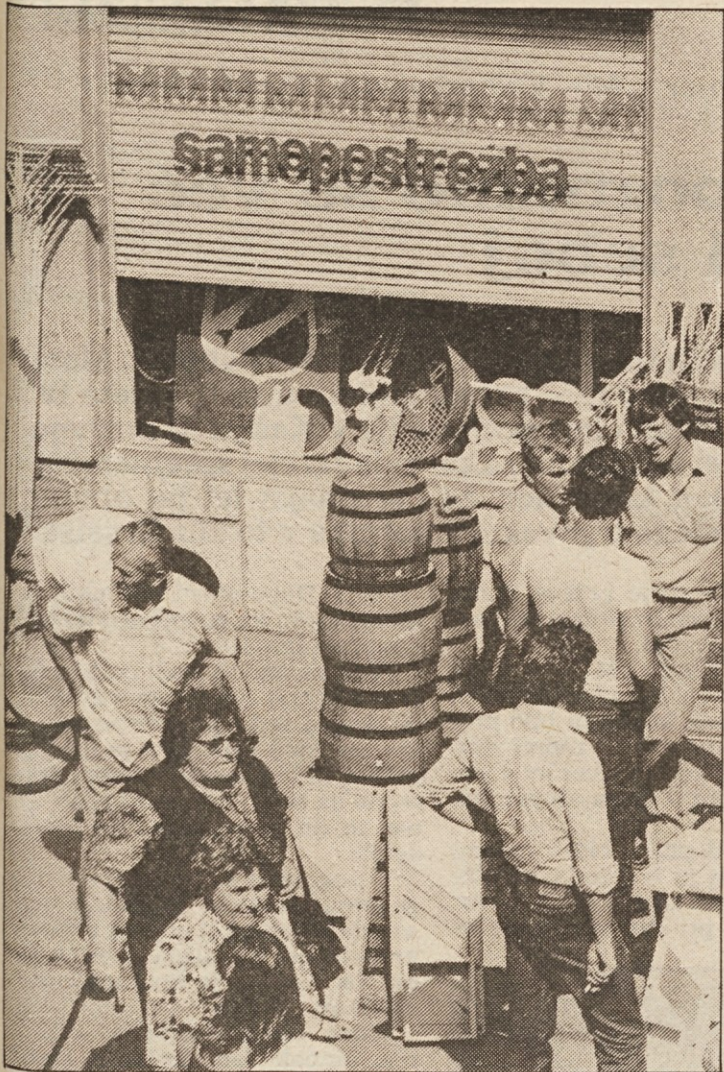
Do konca leta 1982 načrtujemo še izgradnjo štirih samopostrežnih trgovin; od tega 2 v Ljubljani (Fužine in Hrušica), Bistrica ob Sotli in v Kočevju (Trata).

Ko se oziramo v preteklost, ugotavljamo, da je bila načrtovana politika gradnje večjih objektov v zgostenih naseljih povsem pravilna, saj je zaradi večjega poslovnega uspeha potrebno modernizirati in posodabljati trgovsko mrežo, ki omogoča hitrejšo obratovanje zalog blaga in večji promet, kar je v interesu proizvodnje, potrošnikov in celotne družbene skupnosti. Ob preletih problemih v gospodarstvu in pomanjkanju obratnih sredstev je sodobna prodaja blaga, ki se danes uveljavlja povsod po svetu, tudi pri nas pomembna.

V zaostrenih gospodarskih pogojih bo gradnja večjih objektov v naslednjih letih skoraj nemogoča, saj finančnih sredstev ne bo na razpolago.



Mercator na Dolenjskem



Prodajalne ribniškega tozda Jelka so bile na semanji dan, v nedeljo, vse po vrsti odprte. Ta poslovna poteza je obiskovalce sejma razveselila, prodajalci pa se niso prav nič pritoževali nad »konkurenco pred durmi...«



Otvoritev letošnjega sejma suhe robe, lončarstva in domačih izdelkov, v nedeljo, 5. septembra, je pomenila začetek programa praznovanja 900-letnice Ribnice. Tega dne so odprli tudi vrsto likovnih in drugih razstav.



Osrednja proslava ob 900-letnici Ribnice z množično družbenopolitično manifestacijo, na kateri je govoril član predsedstva SR Slovenije, Franc Popit, je bila teden dni kasneje. Okroglemu jubileju primerno se je odela tudi blagovnica tozda Jelka.

900-letnica Ribnice

Cvetka Debelak – M-Rožnik, TOZD Jelka

»Take ruobe nej...«

Na semanji dan je bil obisk rekorden, denarni izkupiček prodajalcev domače obrti povprečen, prva prodajna razstava tozda Jelka pa je uspešno prebila led.

Organizatorjem ribniškega sejma je šlo vse »na roke«: lepo vreme in dober obisk. Cel teden prej so tekale priprave. Vse vstopne poti v Ribnico so z mlaji, katerih vrh je krasila ribniška zastava, vsakega opozarjale na bližajoči se semenj in praznovanje 900-letnice Ribnice. V Zlebiču, pri glavnem občinskem križpotju cest, ki vodi jo v notranjost občine, je bil postavljen spomenik iz 8 m visokega hrasta, na katerega je pripeta rajta z obešenimi žlicami. Ta spomenik predstavlja krošnjarja in je delo kočevskega umetnika Jarma. Spomenik naj bi bil stalen kazipot domači obrti in optimizmu tukajšnjih ljudi.

Samo mesto je bilo okrašeno s transparenti, ribniškimi zastavami in jubilejno letnico, izložbe prodajal pa v slogu domače obrti.

V nedeljo je bilo tako vse nared. Že zgodaj zjutraj so se pojavili sestavljalci stojnic in te so se kmalu

šibile pod domačo robo. Na pregled je bilo opaziti napredek p izvirnosti, dekorativnosti in uporabnosti ponujene robe. Vendar kupčija še ni stekla, kajti večstotoglavna množica je čakala tradicionalni spreved.

Odmev glasbil godbe na pihala je opozoril na približevanje spreveda. Zvrstila se je vsa suhorbarska domača dejavnost. Po kratkem informativnem programu je bil semenj odprt in tako se je začelo nepopisno »glihanje« in vse kar k temu spada. Tudi za lačna usta in suha grla je bilo poskrbljeno, tako da je razpoloženje vedno bolj naraščalo in se končalo v veselim direndaju pozno ponoči.

Ta dan je bil delaven tudi za prodajalne tozda Jelka v Ribnici: obiskovalcem sejma je bila dana možnost nakupa tudi v trgovinah in med dvajsettisočimi obiskovalci Ribnice je bilo veliko kupcev tudi v naših poslovalnicah.

Prodajna razstava pohištva

V prostorih TVD Partizan v Ribnici je bila od 1. do 11. septembra prodajna razstava pohištva, ki jo je ob praznovanju 900-letnice Ribnice pripravil tozd Jelka. To je bila prva tovrstna prodaja pohištva s popustom. Na začetku je dišalo po polomu, saj so se malo pred otvoritvijo že tako zaostreni kreditni pogoji z določenim višjim pologom še poslabšali, kljub temu pa je bila prodaja v tem času dobra. Veliko pomenijo tudi pohvale obiskovalcev in kupcev.

Največji obisk je bil ravno na dan sejma, pozitivna posledica tega pa so bili večji dnevni izkupički v naslednjih dneh. Razstavo smo organizirali v sodelovanju z ljubljansko Lesnino, ki je bila tudi dobavitelj, sicer pa so bili zastopani proizvajalci iz vse Jugoslavije. Besedilo Cvetka Debelak, foto M. Marinček



Moj sodelavec

Nada Rihtar – M – Velepreskrba, TOZD Grosist

Ne poznamo se več med seboj

Tri desetletja je dolga pot Staneta Slabeta v Mercatorju. Kot mlad mož pri sedemindvajsetih je leta 1952 nastopil službo kot poslovodja v Kašlju in pozneje v Zalogu pri Ljubljani, nakar si je zaželel spremembe in je delal kot kontrolor, že osemnajst let pa opravlja dela in naloge trgovskega potnika v tozdu Grosist.

O začetkih svoje poti je Stane Slabe, zgovoren in simpatičen sogovornik, povedal:

»V letih 1938 do 1941 sem se šel učiti za trgovca. Sem Ljubljčan, Šiškar, ampak ker tu ni bilo prostih učnih mest, sem moral drugam. Tako sem bil devet let v privatni trgovini v Šmarjah pri Jelšah.«

V mladosti mu ni bilo z rožami postlano, saj je že zgodaj izgubil starše – mamo ko mu je bilo osem let in očeta pri štirinajstih. Solze

vo šalo. Duhovitosti mu nikoli ne zmanjka. In ko govoriva o tej lastnosti, mi pravi:

»Včasih smo se znali bolj zabavati. Večkrat smo prišli v kolektivu skupaj, sedaj pa se še ne poznamo več med seboj. Pa se najdejo oblike, ki bi popestrile naše odnose, ne da bi pri tem zapravljali denar in da bi na ta račun trpelo delo!«

V pogovoru se povrneva k njegovemu delu, ki je zadnje leto morda še težje kot poprej. Prodaja prehranbenega blaga sicer ne pada, vse več pa je konjunkturalnih izdelkov.

Stane Slabe razmišlja: »To je res, ampak sam kritik s strani kupcev nisem toliko deležen. Dá se jim dopovedati, da na primer kave ni. Ob tem naj povem, da smo kot firma Mercator zelo spoštovani: poleg naše maloprodaje je 50 odstotkov mojih kupcev zunanjih. Včasih so potrošniki res panični in ne znajo potrpeti, če katerega blaga ni v trgovinah, in za vse to krivijo trgovske delavce, čeravno vemo, da temu ni tako. Kritike zaradi neredne dobave pa še vedno poslušam in to bomo morali urediti.«

In že mi šine na misel vprašanje, ki smo si ga v tozdu že postavljali: ali ne bi kazalo ukiniti potniške službe in naročila speljati po pošti in telefonu?

Tovariš Slabe o tem meni: »Mogoče bi se dalo to urediti v Ljubljani, v okolici pa sploh ne, kajti povsod nimajo telefona in tudi do pošte je daleč. Po drugi strani pa je v trgovinah že tako in tako premalo kadra in so jim vsa administrativna dela, kot je pisanje naročilnic, odveč. Brez potnikov si prodaje še ne zamišljam.«

Najin klepet zaslučeva še malo drugam. Zanima me, kaj počne, ko se vrača ob koncu tedna domov.

»Moj hobi je gojenje rož in urejanje sadovnjaka,« z veseljem pove. »V Polju pri Ljubljani imamo hišo in vrt in tu se sprostim in si nabiram moči za naslednji teden. Pomenim se s svojo družino, ženo in sinovoma. Včasih sem se veliko ukvarjal s športom – nogometom in odbojko ter rekreacijskim smučanjem. Bil sem član državne odbojbarske reprezentance, pa mi je račune s športom prekrizal meniskus.«

Še dve leti in pol ima Stane Slabe do pokoja. Ta čas bo zvest potniški službi, pravi. Za konec najinega kramljanja ga poprosim, da mi pove najnovejšo šalo, a se je raje odločil za anekdoto.

»Pred dnevi sem obiskal podeželsko prodajalno, ki bi v času mojega obiska morala biti odprta, vendar je prodajalka šele po daljšem trkanju pomolila glavo skozi prikrnjena vrata.

– Zakaj pa imate štacuno zaprto? sem pobaral.

Prodajalka je poškilila tja dol:

– Saj jo imate vi tudi!

– Že, a pri meni je vsaj poslovodja notri!

Pripoved konča s smehom, tako značilnim za Staneta Slabeta.

● Jednom radniku prigovorili što ne poznaje nijedan strani jezik. »A i što će mi,« reče on, »pored platnog spiska imam okućnicu koja govori sedam dohodovnih jezika.«

● ● ●

● Tlo je najdragoceneje dobro čoveka i u sferi privredivanja. Pa spustimo se na tlo i iz nekih – investicionih oblaka.

● ● ●

● Zaštitimo čovekovu sredinu. Ali kako ćemo krajeve – do sledećeg prvog?

● ● ●

● Ove godine, kao nikad, biće bitke za svako zrno. Bitka za mlačenje prazne slame, najzad, položila oružje.

Pera Srećković



Dve tretjini pridelanega hmelja Mercator-Kmetijski kombinat Sevnica izvozi na konvertibilno tržišče, ostalo tretjino pa porabijo domače pivovarne. Foto Kancijan Hvastija

Iskano na svetovnem tržišču

Jožica Bizjak – M – KK Sevnica

Zeleno blago pospravljeno

Mercator – Kmetijski kombinat Sevnica je edina delovna organizacija, ki v okviru SOZD Mercator prideluje hmelj. S to rastlino je zasajenih 78,5 ha površin v Loki, Kompolju in Šentjanžu. Pravladuje sorta savinjski golding, na 45,7 ha, in avrora, na 32,8 ha. Po proizvodnem planu naj bi letošnje leto pridelali 124 ton hmelja.

Sedaj, ko je pridelek pospravljen, ocenjujemo, da je sorte golding 65 ton in 62 ton avrore, vse odlične kakovosti. Hmelj se obira s štirimi obiralnimi stroji. Ves hmelj se posuši, ovlaži in nabaše v vreče v Loki, kajti le ta obrat ima peč za sušenje hmelja, z ostalih obratov pa hmelj pripeljejo kamioni.

Za spravilo tega pridelka hmelja je bilo potrebno najeti 125 sezonskih delavcev, predvsem iz Srbije, Hrvaške in Bosne nekaj pa se je vključilo tudi domačinov. Zmogljivost strojev je usklajena s površinami in planom proizvodnje, tako da se stroji ne ustavijo ves čas obiranja. S tem pa se odpre problem nočnega dela, kajti sezonska delovna sila je tehnično manj spretna, ker je vajena le preprostih poljedelskih opravil, obiranje na stroju pa je podobno delu v tovarni pri tekočem traku.

Pereč je problem varnosti pri delu. Delavci niso vajeni nočnega dela. Kot je bilo že omenjeno, se stroji ne ustavijo ves čas obiranja, težave pa nastopijo pri slabem vremenu, ker morajo delavci, ki

organizirana celodnevna prehrana, za katero so morali delavci odšteti simboličen znesek 50 dinarjev.

Če bi hoteli isto količino hmelja obrati ročno v enakem času kot strojno, bi samo za obiranje potrebovali 900 delavcev. Pridelek hmelja je pomemben za izvoz, saj ga dve tretjini izvozimo na konvertibilno tržišče, ostalo tretjino pa porabijo domače pivovarne.

Stara sorta hmelja, savinjski golding, je na svetovnem trgu vse bolj iskana in ima tudi višjo odkupno ceno.

Odkup in prodajo organizira za vse slovenske proizvajalce Hmezd import-eksport Žalec.

Pridelovanje hmelja je bilo kot dejavnost v težavah vrsto let. Zaradi tega je nekaj delovnih organizacij, zlasti tistih, ki so začele s hmeljarjenjem po drugi svetovni vojni, hmeljarsko dejavnost opustilo. Ko pa so postale devize vse bolj iskane, je tudi ta proizvod našel mesto in ceno.

Naj še omenimo problem s sezonsko delovno silo, katere povprečna starost je vsako leto višja. Mlajši ljudje si raje poiščejo stalno zaposlitev. Spodbudno pa je, da se zlasti srednješolska in višješolska mladina odloča za ta priložnostni zaslužek.

Mercator v Posavju

nakladajo rozge na prikolico, opravljati delo kljub slabim vremenskim razmeram. Hmelj mora biti obran v optimalnem času, sušilnica pa mora biti nenehno v pogonu. Kljub takšnim razmeram pa letos ni bilo nobene delovne nezgode. Zaslužek sezonskih delavcev je znašal netto 550 do 700 dinarjev dnevno, odvisno od teže dela. Na vseh deloviščih je bila



Prve dni meseca septembra je v Jugoslavijo pripotovala v aranžmaju naše turistične agencije Mercator Turist skupina zahodnonemških strokovnjakov za vinogradništvo in vinarstvo iz Stuttgarta in okoli-

ce, ki so jih za začetek sprejeli delavci ljubljanske poslovalnice in jim omogočili strokovni ogled sejma Vино '82 ter pogovor s poslovnimi partnerji iz delovne organizacije Agrokozova. Dan kasneje so jih sprejeli

delavci beograjske poslovalnice in jih potem še deset dni vodili po SR Srbiji. To dokazuje, da sta se poslovalnici v Ljubljani in Beogradu dobro »ujeli« in da jima dela ne zmanjkuje. Besedilo in foto M. Marinček

O čem se pogovarjamo

Sonja Dolinšek – M – Mednarodna trgovina

Kaj je sindikalni izlet

Sindikalni izlet je, če ob petih zjutraj prespiš budičko, ker si utrujen od gledanja na uro in se zbudiš ob 5.30. Nato se zapodiš v kopalnico, kuhinjo in v omario in ti ob vsem tem tekanju uspe pravočasno natankniti kavbojke in bluzo ter najti čevlje, za ključje od stanovanja in »debelejšo denarnico« pa še nisi povsem pri sebi. Nato s »crknjeno« zadrgo loviš sapo do Trga osvoboditve in motno zaznavaš, da je na Iskrini uri že 6.10, kar pomeni, da si zamudil odhod avtobusov.

Zaradi sile vztrajnosti prikoplješ na zborni mesto in ugotoviš, da avtobusov sicer res ni, je pa zato tam vseh 79 sopotnikov, ki so prav tako zgodaj vstali – zlasti ti isti, ki so se v Ljubljano pripeljali iz Polja ali Medvod ali Mengša, 17 pa celo iz Kanala ob Soči. Na butasto vprašanje, ki ga opravičuje rana ura »Kaj pa je?« izveš, da so šli vodje pravkar telefonirat, kje so avtobusi, in šele nato počasi dojamemo, da gre res za organiziran sindikalni izlet. Opaziš, da se je prišel od izletnikov posloviti tudi glavni direktor in izkoristiš priliko, da z njim rešiš nek problem, nato se pogovoriš s kolegi iz drugih tozdov, pokadiš dve cigareti in poješ jabolko. Ko mine ravno dovolj časa, da si zaželiš še tretjo cigareto, pripeljeta avtobusa. Zamuda je bila ravno tolikšna, da so kolegi iz Kanala uspeli pregovoriti šoferja avtobusa, ki jih je pripeljal v Ljubljano, da se nam pridruži na dvolednem izletu Po poteh AVNOJ!

Ljudje so že dodobra zbujeni in po slovenskem folklornem običaju krene istočasno z avtobusom na potovanje od ust do ust tudi »nekaj krepkega«. Kolega, ki skrbi, »da ne bi koga izpustili« k sreči ni preveč vsiljiv, je pa zato izjemno glasen.

Videti je, da je njegova dobra volja zbudila v vodički tekmovalni duh, kajti pri prvi črpalki na Dolenjski cesti vzame v roke mikrofona, predstavi sebe, kolegice in šoferja, nam zaželi prijetno potovanje ter prične pripovedovati vic. Ljudje, ki so se ravno malo razgovorili, umolknejo, poslušajo in zasmehujejo, saj vic ni bil slab. Žal pa mikrofona nam neusmiljeno obmolkne in ljudje se skušajo spomniti, o čem so prej kramljali s sosedom. Primorci bi ne opravičili svojega imena, če si ne bi iz zadrege pomagali s pesmijo. Sredi Skofljice in sredi pesmi pa spet zahrešči mikrofona – vodička se je spomnila novega vica. Vljudno prisluhujemo – dober je, spet se zasmemo, s pesmijo pa ne moremo nadaljevati, ker so to pot spre-

daj izumili glasbo iz radia. Tudi prav, saj je ob sedmih zjutraj res še malo prezgodaj za »venček narodnih«. Tam nekje pri Ivančni gorici slišimo še en vic ali uganko, nato pa pred Novim mestom izvedemo čuda – tisto staro o najbogatejši njivi, za katero je poskrbel IMV, in pa modrost o izvoru imena Krka. »Ali že veste, od kod izvira ime Krka?« ... »Poznamo tri reke s tem imenom – prva je tista pri Šibeniku, ki tvori znane slapove, druga je čez mejo na Koroškem, ob tretji pa se sedajle peljemo.« Skljoc! Začuden pogledam okrog sebe, vidim, da so kolegi zadovoljni s to razlago in se previdno potuhnem.

Na serpentinah Gorjancev zvedemo, da je najvišji Trdinov vrh, ki da se imenuje po pisatelju Janezu Trdini, ki je tod okoli zbiral blago za svoje bajke, nato pa spet smemo koncentrirano opazovati okoličja do Metlike.

Za nekoliko zaspano vzdusje do Karlovca poskrbe tri stvari – pripekajoče sonce, pokvarjen aparat za kavo v Mercatorjevi samopostrežnici in molčeč mikrofona. K sreči moramo v Karlovcu »pobratiti« štiri udeležence, ki so do tod pripotovali iz daljne Subotice, in si za hip pretegnemo noge, nato pa spet zaspano do Bihača, kjer bo kosilo.

No, šofer že ni bil zaspan – potopil je celo, da bo peklensko dolga do tistega Vakufa in Travnika, kjer bomo prespali. Vodička v muzeju prijetno oddrda tradicionalni tekst o letu 1942, ko je bil tu I. kongres AVNOJ, večina pa jo jedro popiha na osvežilno pijačo, saj nas že priganjajo h kosilu.

V hotelu se okrog nas mota najmanj 10 natakarjev, pa vendar moram po pijačo sama, ker sem zamudila dve minuti! Po kosilu zašibamo do mošeje, ki so jo preuredili iz nekdanje krščanske cerkve, vendar je tam vse zaklenjeno, do odhoda avtobusa pa si lahko privoščimo še mirno kavico, kajti v Bihaču smo se ustavili kar za dve uri. Ko ugotovimo, da je drugi avtobus hladnejši in je v njem več prostora, vodič pa da ves čas komentira vožnjo, se predsedem in nisem razočarana. Do Drvarja je daleč in o islamu ter bosenski zgodovini izvedemo stvari, ki jih še nikdar nismo slišali. V Drvarju mi uspe pregovoriti vodiča, da je za ogled potrebna cela ura in skoraj vsem uspe prtelovaditi do Titove pečine in v muzeju prisluhni strokovni razlagi. Za nekaj časa prekinjeno razlago o islamu, nadaljujemo na vožnji proti Jajcu in se zadnji hip utegnemo ozreti na svetov-

no znane »vodenice« na 11 km dolgem Plivinem jezeru. Dolga pot je bila že za nami in še dobra ura do mraka – skok v muzej, kjer se je rodila naša država (nekateri so se odločili za pivo ali pisanje razglednic), skok do mošeje v mestu in skok do (pardon – počasi smo šli po stopnicah) vznožja enkratnega slapa, nato pa marš v avtobus! Še dobre pol ure do Donjege Vakufa, kjer nas čakata večerja in prenočišče – za en avtobus. Drugi avtobus pa jo je ucvrl tja do Travnika, kamor so pribrezli čez uro in pol. V Vakufu smo imeli srečo – dva natakarja sta nas trikrat hitreje in bolje postregla kot v Bihaču in v hotelu so imeli živo muziko. Za nas so zaigrali kolo, tu in tam je zazvenel razbit kozarec.

Naslednji dan smo dočakali drugi avtobus, ki je bil izjemoma točen in se odpravili v Jajce – za 18 minut. Pohvalimo se je lahko, da smo bili v Jajcu kar dvakrat! Po slikoviti soteski Vrbasa smo zdrveli do Banja Luke, kjer smo se ustavili za dalj časa – 45 minut. Menda je to povsem dovolj, da so si naši izletniki nakupili različne torbice, krila, copate in podobno na osrednji tržnici. Kakšnih deset komadov nas je sramotno dezertiralo k znameniti Feher-pašini mošeji, ki je od pijace oddaljena kakih 300 metrov in zato uspeli vseeno priti pravočasno na avtobus.

V Jasenovcu smo imeli celo uro časa – na predlog našega avtobuša – in vodič je bil kar ponosen na to zmago. Tako smo se lahko vsaj odpravili do pretresljivo krutega betonskega tulipana sredi z zemljo zvrnatega ustaškega taborišča, ki v svojih nedrih skriva nežne stihe Gorana Kovačiča. Moreče vzdusje tisočeri resnic nam je zadrgnilo grla in od Novske do Zagreba smo bili kar manj razposajeni.

Naš avtobus je naredil ovinek do zagrebške železniške postaje, kjer smo se poslovili od Subotičank, zato smo do zadnje postaje v Čatežu prispeli že v trdi temi.

Bila sem utrujena, ko pa sem zagledala šoferja, sem videla, da sem naravnost poskočna. Na domači »dolenjki« so se nam končno razvezala grla in drli smo se (vsaj nekateri), kot da bi hoteli nadoknaditi zamujeno. Betonski spoji na cestišču so nam iz grla izvabljal neprosto voljne trilčke in arpeggie, vendar je šofer neusmiljeno pritiskal na plin in ima prav gotovo največ zaslug za to, da smo v Ljubljano in do doma prispeli še isti dan.

To, na primer, je sindikalni izlet – vožnja: kufre gor, kufre dol, sintetična hrana, večerna pijanka, drobne spekulacije, površna organizacija, 40 različnih značajev, stlačenih v eno škatlo, bežni ogledi, modna revija, vse samo zato, da se bomo celo leto pogovarjali o tem, kdo je s kom kaj, zakaj in kako. Konec!

Sindikalizirali so se delavci MMT, potovanje pa nam je priredil Mercator Turist.

Naši na delu v tujini

Od dopisnika SCT v Bagdadu

Dežela Irak

Irak, dežela, ki ima le 13 milijonov prebivalcev, je postala začasna domovina naših delavcev. Dežela je skoraj dvakrat večja od Jugoslavije in je po konfiguraciji prav tako raznolika kot naša dežela. Prebivalci so v glavnem Arabci (okoli 80%), manj je Asircev, Kurdov, Turkmenov in Armencev. V glavnem so vsi muslimani, nekaj je katoličanov, Židov, Jezidejcev in Subbov. Podnebje je pretežno sredozemsko. Poleti je vroče in suho, pozimi pa hladno in deževno. V južnih in centralnih delih dežele se dvignejo temperature redno nad 45°C, pozimi pa padejo celo pod 5°.

Na severu je dežela gorata. Najvišji vrh Helgedam sega čez 3600 m. Srednji in južni del dežele je ravninski. Največji del zavzema ravnina ob Tigrisu in Eufratu, kjer živi preko 75 odstotkov Irčanov. Reki izvira v Turčiji in se združita pri mestu Kurna na jugu Iraka v reko Šat el Arab, ki se pri Basri izliva v Arabski zaliv. Na obeh straneh rek so razpredeni namakalni kanali in umetna namakalna jezera. Vse to je za Irčane življenjskega pomena.

Ime dežele izvira iz nekdanje besede Irk, ki je pomenila »rodoviten«. Sedanji pomen te arabske besede je »korenina«, izraz povezuje oba pomena, to je poljedelstvo, ki je tu glavna dejavnost že od davnine. Najbolj rodovitna je dežela ob obeh rekah in ob akumulacijskih jezerih in namakalnih kanalih. Sodobna mehanizacija še povečuje pridelek riža, bombaža, tobaka in sadja. Irak je največji izvoznik dateljev. Poznajo jih preko 100 vrst. Poznajo tudi več vrst pomaranč, limon, breskev, marelic, sliv, fig in grozdja. Veliko pridelajo dinj, lubenic, maka, sončnic in kikirikija ter zelenjave, ki jo jedo brez vsakršnih dodatkov.

Palma je eno najstarejših dreves, še iz pradavnine. Imenujejo jo »večno-sveto drevo«. V bližini Basre je palma, pod katero se je po legendi pregrešil Adam. Celotni nasad je lepo urejen park, ki je vedno poln turistov, saj daje palma najprijetnejšo senco, slično kot lipa pri nas. Zaradi vojne park sedaj bolj sameva. Palme so kot Tigris in Eufrat življenjskega pomena za Irčane, saj iz njih dobe kot Eskimi iz tujenjev vse, kar potrebujejo. Listi služijo za strehe, listnati deli debela kot armatura za utrjevanje gline, debela nekaterih vrst palme za nosilce, korenine uporabljajo namesto veznih elementov. Palme uporabljajo tudi za prehrano. Mlado vejevje je solata, odebelenj del lista je dober kom-

pot in konzervans, sadež je samostojna jed in za olje ter začimbo, zmleta koščica služi kot moka za pecivo, zmleto meso sadeža je izredno sladka, a kljub temu osvežilna pijača. Lahko bi še našteval, a ne bi vsega uspel napisati, za kar se uporablja drevo življenja. Velja pravilo: za vsako podrtjo palmo je potrebno posaditi dve novi. Tako smo tudi mi posadili na projektu zelo veliko palmovih sadik. Zanje skrbi domačin.

Glavna industrija Iraka je vezana na črpanje nafte. Irak je peti največji izvoznik nafte. Verjetno je sedaj, v času vojne, takoj za SZ, Venezuelo in Iranom, ali celo pred njim. Razvite so kemična industrija, industrija cementa, opeke, vse bolj pa se razvijajo nekatere veje lahke industrije.

Iz davnih časov je Irčanom ostalo v krvi, da veliko potujejo. Urejeno omrežje cest jim to omogoča. Imajo 11 štiripasovnih avtocest, vse pa vodijo v Bagdad. Bencin je izredno poceni. Imajo na razpolago veliko avtomobilov (največji japonski, starejši ruski). Izpita jim ni težko dobiti. Vozijo zelo noro, brez smerokazov, tudi po levi, če jim prija. Hupa je najpomembnejši del vozila; vseprek se le hupa, vozi v »škarje« in tujec mora biti izredno previden, kajti v primeru nesreče je kriv vedno on, češ, če te ne bi bilo, ne bi moglo priti do nezgode.

Prebivalci Iraka so različnih narodnosti. Poleg tega so zelo zakoreninjene verske norme. Raznolikost pokrajine na to, še posebej vpliva. Modernizacija vsega daje še zadnji pečat in vse to povzroča različnost običajev. So izredno gostoljubni prijazni in radodarni ljudje. Vsak gost je »božji dar«. Navada gostitve tujcev se je ohranila zlasti na jugu. Vsaka hiša ima poleg bivalnega dela še »mundhifi«, to je večji del hiše, ki je namenjen le gostom in prijateljem. Tu se pije kava, se kadil in pomenkuje.

Ženske so običajna prodajna roba. Njihovo mesto je pri otrokih in v kuhinji. Ko je dekle staro okoli 14 let, mora skoraj obvezno iz hiše, starejše ko je, manj je vredna. Cene se sučejo okoli 2000 do 10000 ID. Cena je odvisna od njene lepote, stanu očeta, in od tega, kdo jo kupuje. Očetova volja je njena usoda. Ko jo možki kupi, lahko dela z njo, kar hoče, ona mora le ubogati. To ji ni težko, ker je tako vzgojena. Pri starosti okoli 20 let so videti zaradi dela, rojstev in podnebnja stare 40 let. Usoda žensk je enaka usodi sužnjev. Ker pa možki težko dobe denar za ženo, je naravni prirastek majhen, v mestu pa je polno moških parčkov, ki se držijo za roke in se veselo sprehajajo.

Trgovanje je kot nalašč ustvarjen posel za Arabce. Sedijo, kadijo in opazujejo ljudstvo, ki se sprehaja po suhu (trgu). Vseeno jim je, ali robo prodajo ali ne. Če si želite kaj kupiti, se morate lepo umiriti, in ko vas prodajalec pogleda, šele takrat ga lahko vprašate o tem, kar vas zanima. Že na začetku kupčije ste obsojeni, da boste izgubili.

Življenje na zemlji se je po bližinski legendi pričelo na ozemlju Iraka. Prav tu je nastala prva civilizacija. Mezopotamija je sodobnikom zapustila vrsto pomembnih odkritij in izumov (kolo, namakalne naprave, plug). Ostale so nam vrste grobnic, zikuratov, minaretov in drugih zgradb, za katere še vedno ne vemo zanesljivo namena, uporabe in pomena. Mesta Ur, Babilon, Samara, Ninive, Salam Pak in ostala so živi spomeniki nekdanje mogočine in napredne civilizacije, ki pa so jo na žalost uničili Asirci. Del preteklosti si lahko ogledamo v Babilonskem narodnem muzeju ali v parku Al Zavraja v Salam Paku, kjer je na stenah, stropu in podu muzeja z eno samo fresko prikazana bitka med Arabci in Perzijci, po kateri je leta 637 islam prodril vse do Pakistana.

Vse to imamo priložnost videti ob petkih, ko je v Iraku prosto. Polni turističnega zanosa hodimo na izlete širom po Iraku. Bencin je poceni, razdalje so razmeroma majhne, ceste prilično dobre in moderni nomadi plovemo po puščavskih cestah v brnečih kameilah novim mošejam naproti.

Kod nas na Balkanu

Sobota, na dan otvoritve svetovnega in evropskega prvenstva v dvorani Tivoli. Prav pod dvorano, na drugi strani ene najbolj prometnih cest v Ljubljani, gostilna Keršič. Naša je, stopimo tja!

Na dvorišču gostilne ob 10. uri zvečer tudi nekaj predstavnikov SPEDU, športnih funkcionarjev, med njimi en tujec. V notranjih prostorih ne strežejo.

Na vrtu pa vlada zabava. Priredili so si jo sami gostje. Ves vrt je njihov. Domiselni ravno niso. Mize so kakor šahovska polja, s katerih poletavajo figure: opotekavi tekač diagonalno, zadeti s top vzdolžno in počez, skakač pa kakor nanese, njegovo je vse. V rokah nova in nova šilca žganja in steklenice piva, ki prihajajo na mize.

Med številnimi rošadami, kjer logika gibanja nima zakonitosti, pijača, ki se vrača v grlo, pa ne jamči za predvidljivi razvoj dogodkov, med vsem tem mirno kakor blagodejna senca lebdeča plava natakar, ki se le slabotno nasmiha. Videti je izčrpan. Eden od veseljakov se opoteče do telefona na polici kuhinjskega okna, šari po številčnici, nekaj brblja in glava mu bo zdaj zdaj odpadla z vratu. Žvenket črepinj. V kotu figura, ki onemogla ne more več v akcijo, nešto dobaci. Aktivni torpedo z diagonalne strani se prebaci do njega. Zatim se oni dvojica guraju. Steklenica na mizi postane črepinja na tleh. To glasbo povzame žvenket črepinj na borbenem polju ob ograji. Predmeti, ki se tako veselo raztreščijo, bodo zdaj zdaj ubrali kako vrtno diagonalo, pri čemer je cilj zanemarljiv.

Kaj nam priporočate, kar bi lahko na hitro pojedli? Izberemo polnjene paprike. Med čakanjem skrbno pazimo, da se s pogledi ne bi srečali s katerim od veseljakov, kajti vsa atmosfera se gosti v pričakovanju, da bi bila premoščena ta edina nezadostnost – ošvobjiti mize bedasto treznih prišlekov, brž ko bo vsaj neznatni povod za to.

Paprika ena sama v porciji, dokaj neznatna. Na enem od krožnikov tudi takšna, pri katerih se jedro še ni odtalilo od hladilnika. Omako sem pozneje popravil s tabletami zoper zgago. Pijače, razen kokte, ne naročimo, ker želimo kar najhitreje požreti in zbežati.

Račun, na ceglcu brez firme in datuma, pokaže, da nas dve papriki v gostilni Keršič veljata 255,00 din. Večer pa ni tak, da bi človek razpravljaj, če ne želi pasti v gužvo.

Naslednji ponedeljek sem bil, brez zveze s tem pripetljajem, na uredništvu Delavske enotnosti, ki ima prostore nasproti moji gostilni. Poizvedel sem, kako so zadovoljni z najbližjim gostiščem.

Pri Keršiču? Drago. Pa še goljufajo.

To je bil povod, da sem pozneje po telefonu povprašal v kuhinjo Keršiča, koliko stane porcija polnjene paprike.

Stane 80,00 dinarjev.

Nedavno je predstavnik delavcev gostinske dejavnosti Mercatorja na tematski konferenci sindikata zagovarjal, da gostinstva ne gre presojati po trenutni ponudbi in kakovosti uslug, ali nekaj podobnega. Osebnostno mislim, da se s tem ni mogoče strinjati. Nobene druge osnove namreč ni na tem svetu, ki je svet materialnih dejstev, po kateri bi mogli soditi pojave in človeka, kakor so dejanja in obnašanje. Prav nobene druge otipljive osnove ni. Kaj si nekdo misli o sebi ali kakšne sposobnosti še hrani in jih bo ponesel v grob, tega ni mogoče ne videti ne užiti ne preobrniti v prid. Naši gostinci se bodo morali ravnati po tem krutem svetu, če bodo želeli doseči dohodek in tisto, pri čemer so zdaj prizadeti, to je soliden osebni dohodek. Ta je lahko šele posledica, ne pa pogoj, ki ga trmasto in venomer postavljajo. Pasivna represivna rezistenca in podobne metode kujanja v službi, ki je vrh vsega v službi intimnih občutkov človeka in širšega nacionalnega interesa, se ne obnesejo niti v družinskih odnosih, gostje, ki so solidni, pa gredo le enkrat na led. Iz Dvorane Tivoli jih zanesljivo nikoli več ne bom tvegati pripeljati h Keršiču.

TOZD Hotel Ilirija je solidna Mercatorjeva delovna organizacija, katere kader si prizadeva in mu ni vseeno, če bi trpel njihov ugled. Kadrovske težave so povzročile, da sta dva obrata zaživela stihijsko in postala taksas po balkansko. En obrat je Keršič, razvedelo pa se je, da je drugi Tikveš, kateremu je nekoč ustvaril sloves Dr. O. Pojdite pa tja danes: Dr. Eck!

Pa dobro, drugovi, dokle još?

Jaro Novak

Z radgonskega sejma

Mile Bitenc

Tradicionalno uspešni

Tradicionalni kmetijsko živilski sejem v Gornji Radgoni – letos je bil že dvajseti po vrsti – je za nami. Nekaj sto razstavljalcev, tudi iz tujine, je letos dobesečno natrpalo razstavní prostor. Za vse je bilo veliko zanimanja in časopisi so celo pisali o rekordnem obisku.

Vrsto let že na radgonskem sejmu sodeluje tudi Mercator. Sprva je na sejme redno prihajala domača Sloga, kasneje pa smo se začeli predstavljati kot SOZD s tistimi dejavnostmi, ki sodijo na takšen sejem. V teh letih je postalo sodelovanje Mercatorja na sejmu v Gornji Radgoni že nepogrešljivo in mnogo je obiskovalcev, ki kar pričakujejo, da se bo pri nas dogajalo kaj posebnega. Lepa ureditev razstavnega prostora, priložnosti bife, pokušine in lastno ozvočenje v mnogočem popestrijo sejem.

Zapisal sem, da je sejem v Gornji Radgoni kmetijsko živilski in prav zato povabimo k sodelovanju predvsem naše kmetijce in živilce. Tako so letos sodelovali: M-Agrokombinat Krško (vina, jabolka in hruške), M-Kmetijski kombinat Sevnica (jabolka), M-Emba (Benko), tozda TMI Postojna in TMI Ljubljana (mesni izdelki), tozd Slovenija sadje, predelava sadja Bohova (konzervirano sadje, strupi, posušena zelenjava), tozd Steklo pa je s keramiko popestril našo razstavo. Ne smem pozabiti omeniti še drugega dela našega »štanda« – tam se je predstavil tozd Zaščita in Kidričevega.

Prav gotovo je največ zanimanja na našem razstavnem prostoru vzbudila salama velikanka, ki je bila vsaj tisti hip res največja na svetu. Vprašanj o tem, ali je res

prava ali ne in ali jo bomo pojedli, prodali, razdelili pa še kaj, je bilo veliko. No, ostala je v vitrini na ogled celo zadnjemu obiskovalcu, po sejmu pa je spet odpotovala v Postojno.

V Radgoni je bila deležna mnogih pohval, saj smo jo dali tudi na pokušino (rezali smo seveda manjše »sestrice«). O tej veliki mortadeli se v tistem času pisali mnogi časopisi, tudi Delo, izšla je reportaža v Anteni, prispevek je bil objavljen tudi na ljubljanski televiziji. Le malokdó pa ve, da je dva dni pred koncem sejma postojnsko velikanko na filmski trak posnel tudi snemalec londonske televizije VISNEWS. Kasneje so mi sporočili, da so film o tej mortadeli, seveda tudi z vsemi podatki iz njene »osebne izkaznice«, predvajali kar v 29 državah po vsem svetu.

V začetku zapisa sem omenil degustacije. Na njih smo predstavljali izdelke lastne proizvodnje in tudi tisto, kar so prispevali nekateri naši poslovni partnerji. Mnogi obiskovalci so navdušeno povpraševali, če se takšno okusno mortadelo tudi lahko kupi, drugi so spet hvalili gorenjski želodec in suhe klobase (oboje proizvod ljubljanske TMI), ljubiteljem vinske kapljice smo postregli z vini (Slovin in naš M-Akrokombinat), otroci so se nasajali ob sladkem Benku



Kar 26 držav je svojim televizijskim gledalcem predvajalo film o (takrat še) največji mortadeli na svetu, razstavljeni na radgonskem sejmu. Fotoarhiv Studia za EP

(M-Emba). **Podravka** je bila naš gost kar dva dni – stregla je z različnimi juhami, koprška **Agraria** pa je za osvežitev ponudila novo osvežilno brezalkoholno pijačo **GO**. Tudi **Radenska** je natočila novost: **swing zeliščaje** nova pijača z okusom zdravilnih zelišč. Proizvod je še v pripravi, zato smo skupaj z delavci Radenske potrošnike tudi testirali. Poletni čaj je novost med čaji **hp Droga**; čaj je po mnenju mnogih le »zimski« pijača, a mrzel odlično odžeja in osveži. V to so se lahko prepričali številni pokuševalci. Skupaj s sodelavci Droge, ki so tudi sodelovali pri predstavitvi, smo obiskovalcem

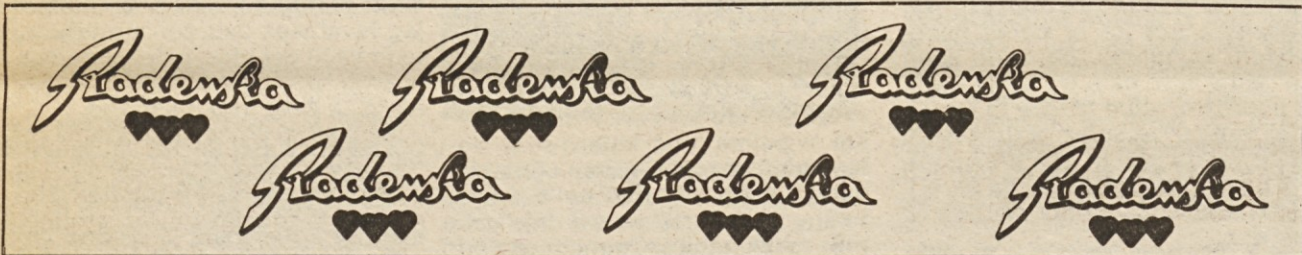
delili brezplačne vzorce poletnega čaja in začimbe **KOKO** in **ČEVAP**.

Zaradi vsega tega je bil naš »stand« dobesedno oblegan in gneča je bila včasih nepopisna. Za vsako degustacijo je bil degustacijski prostor posebej aranžiran, prijetna obvestila iz lastnega ozvočenja pa so bila hkrati tudi svetovalna in poučna. Prav v tistem času, ko je bila degustacija, je bilo dela ogromno in če smo razen tega, da smo dajali izdelke na pokušino, delili še recimo praktične knjižice z recepti Podravke, slamiče, čaje ali pa kaj drugega, je bilo gneče več kot dovolj.

Na drugi strani našega prostora

je tudi letos za bife poskrbela radgonska M-Sloga, ki je po oceni mnogih obiskovalcev ponudila najboljšo kavo na sejmu. Seveda so tam postregli tudi z raznimi pijačami, lačnim pa so šli v slast sendviči s pršutom in hot-dog.

Sejem so spremljale tudi razne druge prireditve, med njimi tudi ocenjevanje kakovosti mesnih izdelkov. Postojnska TMI je na podelitvi priznanj prejela kar sedem medalj: eno zlato ter po tri srebrne in bronaste. Na svečani seji radgonskega sejma pa smo ob 20-letnici sejmskih prireditev prajeli tudi pismeno priznanja za SOZD Mercator.



Novi hotel vabi

Mesec je naokrog, pred vami je nova številka Mercatorja in v njej spet sporočilo, ki prihaja iz gostoljubnega Prekmurja. Tam je doma **Radenska**, ki vam tokrat sporoča tole: **pridite v Moravske toplice in preživite nekaj dni v novem hotelu Termal.**

Res je: človek vedno hiti in časa zmanjka ponavadi celo za tisto, kar smo si najbolj želeli. Če bi radi »ubili dve muhi na en mah«, vam to lahko omogoči Radenska. Pridite v zdravilišče, kjer se boste lahko odlično spočili in si nabrali novih moči, če pa imate težave z zdravjem, potem združite prijetno tudi s koristnim.

Nedaleč od Murske Sobote, na obrobju rodovitnih pomurskih polj in gričevnatega Goričkega, so Moravci. Ta slikovita vasica bi bila morda še danes neznana, ko ne bi bilo nafte. No, tam jo sicer ni, iskali pa so jo. Vsa vrtanja niso bila čisto zastonj, saj je namesto nafte na dan privrela voda. Termalna, zdravilna, s temperaturo 72° Celzija. To je botrovalo hitremu razvoju kraja: v zelo kratkem času so se Moravci razvili v eno naših najbolj znanih zdravilišč.

Poglejmo, kaj vse tam zdravijo: specializirani so za zdravljenje kroničnega vnetnega revmatizma, degenerativnega sklepnega, izvensklepnega in metaboličnega revmatizma, sistemskega obolenja veziva, stanja po operativnih posegih in poškodbah lokomotorne sistema s funkcijskimi motnjami ter neinfekcijskih kroničnih dermatov. Zdravstveno službo vodi zdravnik specialist.

Rezultati takšnega razvoja je tudi novi hotel Termal. Ima 252 ležišč in sodi v kategorijo B. Svečana otvoritev bo 16. oktobra prve goste pa bo sprejel že 1. oktobra.

Hotel Termal je sodobno urejen in v njem je vse, kar je potrebno za ugodno bivanje in prijetno počutje. O sodobni restavraciji in dobri kuhinji, ki ponudi mnogo pokrajinskih posebnosti, menda ni treba posebej govoriti. Gostom je na voljo tudi frizerski salon in pediker, urejena je prodajalna spominkov, tam so razni družabni prostori. Skozi vse leto se bodo trudili, da bi z različnimi prireditvami bivanja v hotelu še popestrili.

Tudi okolje hotela Termal je nadvse vabljivo. V športnem parku, ki je v neposredni bližini, so igrišča za tenis in balinanje ter strelisce. Če si zaželite vožnje s kolesom, ki je zadnje čase med športniki rekreativci nadvse priljubljena, si lahko sposodite kolo in se popeljete po kolesarskih poteh treh src. Vabi tudi trimska steza, lepo so urejene sprehajalne po-

ti in če ste morda navdušeni ribič, se lahko odpravite na ribolov – nedaleč od hotela Termal je namreč tudi ribnik.

Privlačna in za obisk zanimiva je tud okolica. Motel Čarda, kjer lahko prisluhnete ciganski glasbi, ni daleč. Zanimiv je ogled gotške cerkve iz 14. stoletja v Matjancih, prelepa je moderna Plečnikova cerkev v Bogojni. Na tistem koncu so doma tudi znani prekmurski lončarji. Radi vam bodo pokazali, kako nastaja črna keramika, njihove izdelke pa boste lahko tudi kupili.

Jesen je tu. Včasih je lahko še posebej lepa in darežljiva. Prav zagotovo pa je najlepša v Prekmurju. Če je ostal še kakšen dan dopusta, ga je vredno preživeti tam. Svojčasni dom boste lahko našli v novem hotelu Termal v Moravcih, ki je funkcionalno povezan z že dograjenimi objekti v zdravilišču in se odlično ujema z arhitekturo lično zgrajenih hišic v panonskem stilu.

Tja vas vabi Radenska.

Mile Bitenc



● Vino '82 ● Vino '82 ● Vino '82 ●

V ponedeljek, 30. avgusta so na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani odprli vrata največje vsakoletne vinogradniško vinarske prireditve v Jugoslaviji, 28. sejem **Vino '82**, na katerem je sodelovalo 489 razstavljalcev iz 25 držav vseh petih celin. Mednarodna strokovna komisija, sestavljena iz svetovno priznanih enologov, je morala oceniti kar 1720 vzorcev pijač.

Od organizacij sozda Mercator sta na sejmu sodelovala M-Agrokombinat iz Krškega in ljubljanski tozd Steklo iz M-Mednarodne trgovine. Tri vina M-Agrokombinata, ki je razstavjal v sklopu poslovne skupnosti za vinogradništvo in vinarstvo Slovenije, so bila na ocenjevanju in vsa tri so dobila diplome: cviček ter rdeči in beli sremičan. Tozd Steklo je razstavil steklovino, porcelan in keramiko, iz katere se pije in je (osnovno vodilo letošnjega sejma je bilo »Vino je hrana«), pa tudi okrasne izdelke.



● Vino '82 ● Vino '82 ● Vino '82 ●



ki **Radentax antikaries** še posebno priporočajo **za večerno nego zob**. Na ta način omogočimo fluoru dolgotrajnejše delovanje na zobno sklenino čez noč.

Novost v družini zobnih past **Radentax** je **Radentax herbas** – zeliščna zobna pasta, narejena na podlagi izvlečkov vrste zdravilnih zelišč. Zobje so naše orodje, lepi zobje pa so tudi okras. Pravilna nega zob se prične že pri otroku, pri prvih, mlečnih zobkih. Ti sicer med petim in trinajstim letom izpadejo, a so v resnici temelj – pomagajo pri dobri prebavi hrane, držijo prostor za stalne zobe in jih vodijo na pravo mesto. Če so zane-marjeni, škodujejo stalnim zobem. Če se na zobe lepita mehka in sladka hrana, začnejo propadati. Tako so največji sovražniki zob gosti sladki sokovi, kondenzirano mleko, marmelada, torte, čokola-

Vzroki za pokvarjene zobe so kaj različni, vendar je najpogostejša kriva pomanjkljiva zobna in ustna nega. Zato je čiščenje zob osnovni pogoj, da ohranimo zobe zdrave in lepe. Zmotno je misljenje, da si zobe umijemo le zjutraj in zvečer; to bi morali storiti celo po vsakem obroku.



da, žvečilni gumi in še kaj. Zato naj otroci takšnih stvari uživajo kar najmanj, redno pa naj se navadijo že od malega na čiščenje zob.

Za pravilno nego zob je pomembna tudi pravilno oblikovana zobna ščetka. Ta naj ima tudi ustrezne ščetine, ki morajo biti tudi pravilno prirezane. Takšna **zobna ščetka** je ščetka **Radentax**. Nastala je v sodelovanju s strokovnjaki stomatološke klinike in **Ilirije-Vedrog**. **Zobne ščetke Radentax** so že v prodaji.

Ste vedeli, da večerna nega zob zahteva uporabo drugačne zobne paste kot dnevna? V Iliriji-Vedrog so pripravili dve zobni pasti: **Radentax antiparodontitis** za dnevno nego zob in **Radentax antikaries** za večerno nego zob.

Redno in temeljito čiščenje zob preprečuje nastanek zobnih oblog. **Radentax antiparodontiti** je zobna pasta, ki izpolnjuje vse naloge: očisti zobe, pospešuje prekrvavitev dlesni in povečuje njihovo odpornost. **Ilirija-Vedro** jo priporoča predvsem za dnevno nego zob.

Radentax antikaries je zobna pasta s flourom. Prav fluor je učinkovito in klinično preizkušeno sredstvo za preprečevanje kariesa – zobne gnilobe. Strokovnja-

Na koncu ne smemo pozabiti na **ustno vodo Radentax herbas**, dopolnilo negi zob, dlesni in ustne votline. Ta vsebuje izvlečke za zdravje koristnih rastlin (žajblja, kamilice, poprove mete in matične dušice) in deluje proti vnetju. Razredčeno z mlačno vodo uporabljamo za spiranje ust ali kod dodatek vodi za čiščenje zob in dlesni z električno zobno prho.

Toliko o negi zob oziroma o izdelkih, ki jih v ta namen proizvaja Ilirija-Vedrog. Zapomnite si dvoje: ime **Radentax** in pa to, da je **bolje preprečevati kot zdraviti!**

Mile Bitenc

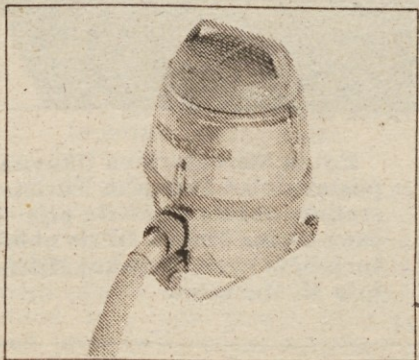
Dragi reševalci, pred vami je nova križanka. Pripravili smo jo v sodelovanju z **Agrario Koper**. Verjetno ste že poskusili G. O. – grenko oranžado, ki prihaja iz družine EXCORRADO. Prijetno odžaja in osveži. Če se bo pri reševanju križanke kaj zataknilo, si nalijte G. O., premislite in zanesljivo bo šlo lažje od rok. Vaše delo seveda ne bo zastonj. **Agraria** iz Kopra je za tri izžrebance s pravilno rešitvijo pripravila nagrade – svoje izdelke. Rešitve pošljite na naslov SOZD Mercator, Studio za EP, Breg 22, 61000 Ljubljana. **Na ovojnico ne pozabite pripisati »Križanka Agraria«**. Prosimo vas, da naša navodila upoštevate, saj pred žrebanjem odprtih ovojnic ne smemo upoštevati. Rešitve pošljite najpozneje do 13. oktobra. V imenu našega gosta, Agrarie iz Kopra, vam želimo veliko uspeha in sreče pri žrebu!

Izid žrebanja rešitev nagradne križanke Krka kozmetika

767 reševalk in reševalcev se je tokrat odločilo poskusiti srečo pri žrebu petih nagrad Krke kozmetike. Izzrebani so bili:

- Emica Bogovič, M-Preskrba
Krško, N. C. 02, CKŽ bb / Kosta-
njek 36, 68270 Krško;
- Marija Hodžar, Ptujška 2 a,
62270 Ormož / upokojenka ormo-
ške M-Zarje;
- Dušan Sešek, M-Tehna,
TOZD Investa, Ciril-Metodov trg
1, 61000 Ljubljana;
- Danjela Bandelj, M-Nanos,
TOZD Preskrba, Lucija 1, 66320
Portorož;
- Vlasta Petan, M-Tehna,
TOZD Cibes, Ročjeva 16, pp 41,
61110 Ljubljana.

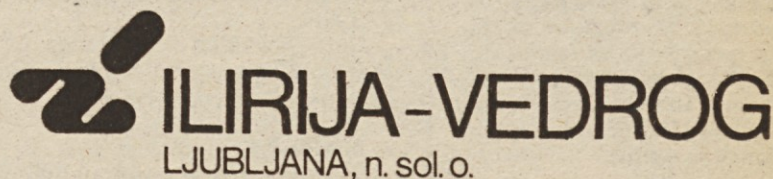
Izzrebancem čestitamo in jih obenem prosimo, da nagrade sami ali preko svojih zastopnikov prevzamejo v Studiu za ekonomsko popagando na Bregu 22 v Ljubljani.



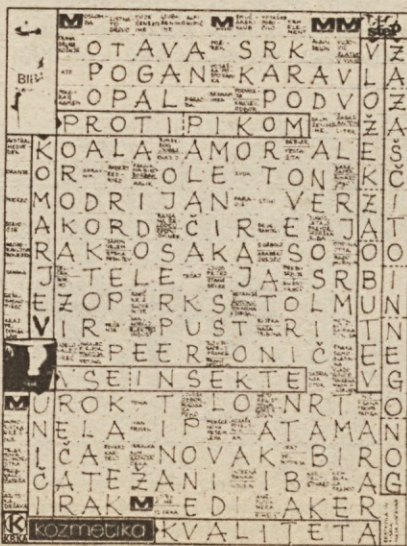
Vsa podrobnejša pojasnila daje Mercator – Mednarodna trgovina TOZD Contal, Titova 66, Ljubljana, tudi po telefonu na številko (061) 348-761.

TOZD Contal zastopa avstrijsko firmo Nilfisk, ki je znana po svojih sesalcih. Od gospodinjskih sesalcev je na voljo model GS 80/32 mm za 3.080 avstrijskih šilingov (Sch), pri industrijskih sesalcih pa lahko izbirate kar med šestimi modeli: GS 81/32 mm za 4.973 Sch, GS 81/38 mm za 5.173 Sch, GS 82/38 mm za 9.980 Sch, GS 82/50 mm za 10.467 Sch, 83/50 mm za 18.167 Sch in GV 733/50 mm za 29.767 Sch. Na voljo sta tudi po dva sesalca za vodo – model GV 21/20 l za 9.842 Sch in GV 21/35 l za 10.942 Sch – in stroja za pranje in šamponiranje – model 421 AS za 15.802 Sch in 421 ASP za 13.030 Sch – ter stroj za pranje tal z oznako 511, ki velja 18.076 Sch. K ceni v šilingih je treba dodati še za približno 35% dinarskih carinskih dajatev in ostalih stroškov. Čakalne dobe ni.

Gospodinje, ki so sesalec znamke Nilfisk že uspele kupiti, trdijo, da je naj-naj, strokovnjaki pa prepričujejo, da je to sesalec za vse



KUPON KRIŽANKA

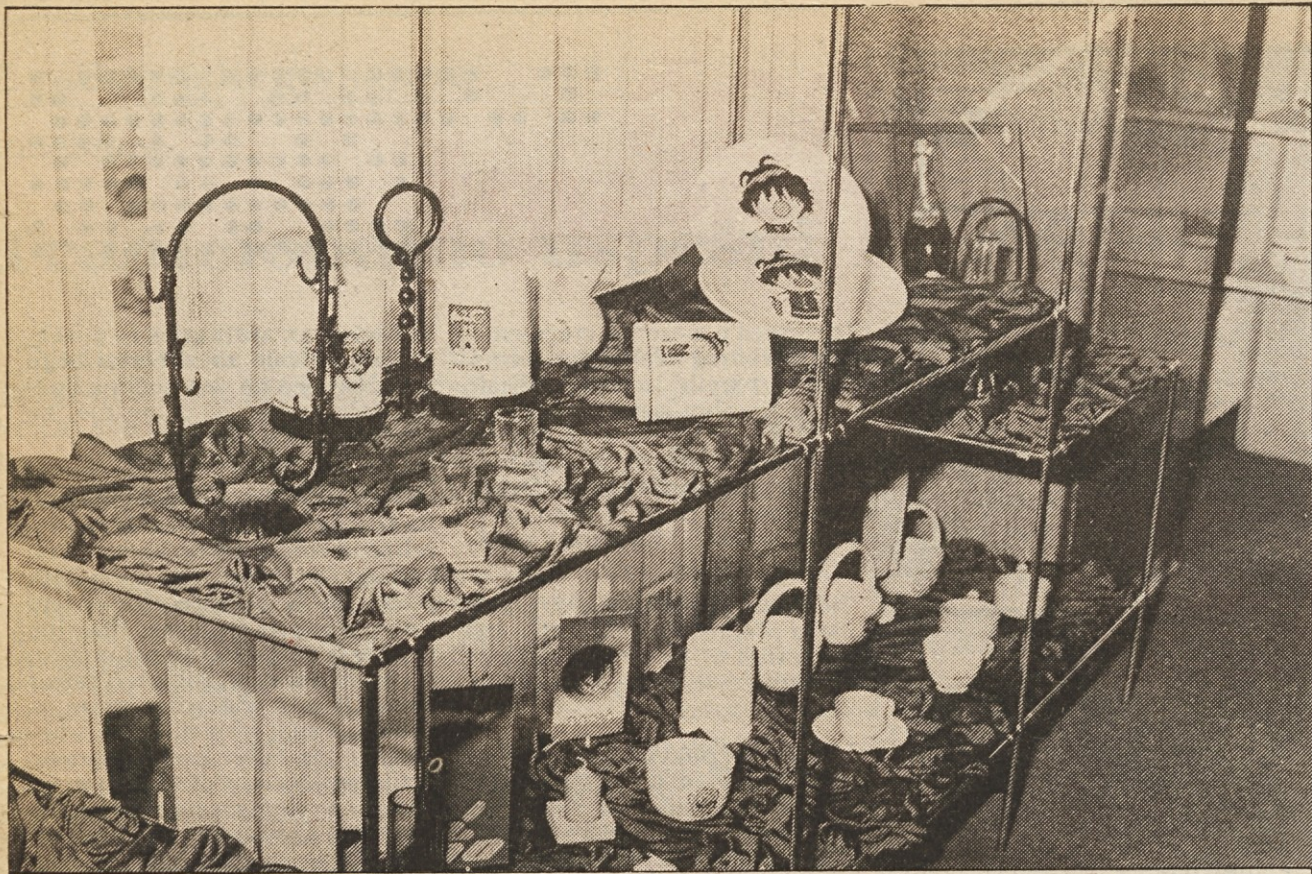


Ime in priimek _____

Naslov iz delovnega mesta

DO ali TOZD

Izpolnjeni kupon priložite rešitvi križanke, na ovojnico pa obvezno pripišite – Nagradna križanka, sicer rešitve, čeprav bo pravilna, pri žrebanju ne bomo upoštevali.



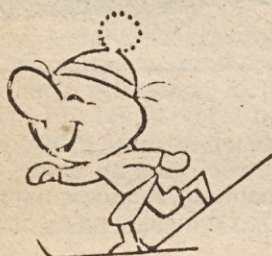
V začetku letošnjega leta je tozdeklo ustanovil nov oddelek, ki po željah kupcev opremlja posamezne izdelke iz stekla, keramike in porcelana z različnimi napisi in emblemi ali kombinira osnovni izdelek z lesom, kovino, usnjem in podobnim. Nekaj vzorcev takšnih iz-

delkov so predstavili na Vinu '82, sicer pa imajo stalno razstavo vzorcev v mednadstropju poslovne stavbe na Titovi 36 v Ljubljani; v tej stavbi so tudi upravni prostori tozda in ena njegovih prodajaln.

Ker do novele obdaritev, privatnih in poslovnih, ni več

daleč in ker je denarja za to iz leta v leto manj, bi kazalo morda razmisliti o ponudbi tozda Steklo: izdelek, ki je na prvi pogled videti cenen, vam bodo spremenili (razmeroma poceni) tako, da bo na drugi pogled videti reprezentančen, izviren ali celo unikaten!

TOZD
STEKLO
n. sol. o.



Za smučarje in bodoče smučarje!

V sodelovanju s Počitniško zvezo Ljubljana Šiška bo koordinacijski odbor za šport in rekreacijo SOZD Mercator organiziral smučarski tečaj v Ratečah pri Planici od 22. 1. do 29. 1. 1983 (t. j. prvi teden zimskih šolskih počitnic ljubljanskih občin), in sicer za vse kategorije smučarjev, razen super asov!

Cena enotedenskega zimovanja je 4.000 in vključuje prevoz (Ljubljana-Rateče-Ljubljana), hrano, stanovanje in smučarski tečaj; vstop za žičnice si tečajniki plačujejo sami!

Na voljo je samo 65 mest, zato prosim, da pohitite s prijavi.

Prijave in informacije sprejema oziroma daje

Sonja Bastar
Delovna skupnost SOZD
Ljubljana, Aškerčeva 3
tel. 061 221-044



Tip prodajaln

Vsakodnevno, in to ne le v trgovinski stroki, se srečujemo s pojmi samopostrežna prodajalna, market, blagovnica... Pri tem pa ugotavljamo, da čestokrat za isti tip prodajalne uporabljamo različne nazive. S ciljem, da bi tovrstne težave pri medsebojnem komuniciranju zmanjšali, podajamo tolmačenje osnovnih tipov (vrst) prodajaln, ki se pojavljajo v naši vsakdanji praksi. Tolmačenje povzemamo po Pravilniku o minimalnih tehničnih pogojih, ki jih morajo izpolnjevati poslovni prostori, v katerih se opravljajo blagovni promet in storitve v blagovnem prometu (UL SRS št. 11/78).

1. KIOSK

Kiosk je prodajalna, v kateri se opravlja prodaja blaga skozi okno. Neto prodajni prostor kioska ne sme biti manjši od 3 m².

2. KLASIČNA IN SAMOIZBIRNA PRODAJALNA

V klasični in v samoizbirni prodajalni mora imeti prodajni prostor neto površino najmanj 12 m², v specializirani klasični prodajalni pa najmanj 6 m². Če je prodajni prostor v dveh ali več etažah, njegova neto površina ne sme biti manjša od 30 m².

3. SAMOPOSTREŽNA PRODAJALNA

Neto površina prodajnega prostora samopostrežne prodajalne ne sme biti manjša od 40 m².

4. MARKET

Samopostrežna prodajalna, ki prodaja gospodinjske potrebščine, pijače in živila, med njimi obvezno kruh, mleko, sveže meso, sveže sadje in svežo zelenjavo in v kateri se lahko v posameznih oddelkih opravlja prodaja tudi na postrežni način se lahko šteje za market, če znaša neto površina prodajnega prostora več kot 300 m².

5. SUPERMARKET

Samopostrežna prodajalna, ki prodaja živila, med njimi obvezno kruh, mleko, sveže meso, sveže sadje in svežo zelenjavo ter pijače, gospodinjske potrebščine, tekstil, konfekcijo, steklo, porcelan, keramiko, proizvode iz plastike, papir ter pisalne in šolske potrebščine in v katerih se lahko s posameznih oddelkih opravlja prodaja tudi na postrežni način, se lahko šteje za supermarket, če znaša neto površina prodajnega prostora več kot 500 m².

6. BLAGOVNA HIŠA

V blagovni hiši se opravlja prodaja blaga vsaj na dva načina od treh načinov prodaje (postrežni, samopostrežni in samoizbirni).

7. BLAGOVNICA

Za blagovnico se šteje blagovna hiša, v kateri se opravlja prodaja blaga široke izbire in katere prodajni prostor ima neto površino večjo od 400 m².

8. VELEBLAGOVNICA

Veleblagovnica je blagovna hiša, v kateri se opravlja prodaja blaga najširše izbire in katere prodajni prostor ima neto površino večjo od 2000 m².

9. PRODAJALNA ZA DISKONTO PRODAJO BLAGA

Prodajni prostor prodajalne za diskonto prodajo blaga ne sme biti manjši od 50 m² ter mora biti funkcionalno ločen od drugega prostora za prodajo blaga na drobno in od skladišča za prodajo blaga na debelo.

V podanem tolmačenju osnovnih vrst prodajaln nismo zajeli vseh tipov (premične prodajne objekte, trge, skladišča...), niti nismo podali podrobnejših opisov le-teh. Smatramo, da predstavlja to tolmačenje zadostno osnovo za izboljšanje medsebojnega komuniciranja. Podrobnejši opis pa je podan v uvodu navedenem pravilniku.

Vestnik Merxa

Glasilo delavcev



ILIRIJA-VEDROG
LJUBLJANA, n. sol. o.

Mercator Turist

naše delo-
vaše potovanje

Vesna Bleiweis

Programiranje

»Ženska, vi ste nora!« je dejal moj direktor, ko je prebral nalašč za to priložnost napisan govor. »Saj ne veste, kaj pišete! Zapreti bi vas bilo treba! Rušilni element ste!« je grmelo iz njegovih ust.

Sicer po naravi plaha (ne pa bogaboječa), sem zbrala pogum in izdabila: »To je storil računalnik...«

»Kdo? Računalnik? Res ste nora!« se je še zablistalo.

Toda v direktorju je zaglodal črv radovednosti. »Računalnik, pravite? Kako?«

»Takole,« sem se jela izmotavati. »V centru za obveščanje imamo tematsko urejeno evidenco vseh posebej pomembnih govorniških nastopov in izjav ob takih in drugačnih priložnostih. Vse tekste sporočimo računalniku, potem pa samo po šifrah poiščemo priložnosti najbolj primerna besedila, in izpis govora je tu.«

»Ali ne vidite, koliko nasprotij je v mojem govoru? Izpadel bom bedak, če bom to povedal!«

Za vsak primer le poškilim v papir. Preverim šifre, ki označujejo od kod vir. Nič me ni presenetilo. »Pomirite se,« pravim, »prvi odstavek je z otvoritve gigantskega energetskega objekta, drugi s pevške prireditve, tretji s tiskovne konference, četrti pa z našega sindikalnega sestanka. Vse slovesnosti so bile istega dne, govori pa so bili ubrani na isto vižo. Samo vsak govornik je zadevo obrnil po svoje, ji dal takorekoč svojo osebno noto. Tako kot Prešeren in Šalamun, ki sta v bistvu enako velika pesnika, le vsak na svoj način pesnikujeta.«

Še nikoli niseim tako hitro zapustila direktorjeve pisarne.

P. S. Računalniško spremljanje govorov smo v centru opustili.

Nekaj zlobnih o trgovini in trgovcih

Danes si vljudno postrežen le še v samopostrežbi.

★

Mnogi trgovci smatrajo, da so žrtve lastnega poklica – kupci jih iz dneva v dan nadlegujejo z nakupovanji.

★

Včasih se ti zdi, da v trgovinah obujajo revolucionarni izrek: »Tujega nočemo, svojega ne damo.«

★

Nihče ne zahteva od trgovcev, da imajo lepe obraze, zato pa imajo lahko vsaj prijazne.

Včasih je bilo treba ljudi zbornati skupaj, danes pa zadostuje, da dajo v trgovino nekaj kilogramov kave.

★

Pornografija postaja naš vsakdanjik, saj nas v trgovinah slačijo že na vsakem koraku.

★

Prijazen nasmeh nič ne stane, vendar ga je v trgovini ravno zato verjetno tako težko dobiti.

Marko Bokal



Edina Mercatorjeva likovna galerija, prostori ljubljanske poslovalnice Mercator Turista, je ves september in bo še do sredine oktobra gostila olja slikarja s Skadarlije, Beograščana Duška Mišića. Odziv obiskovalcev je dober, saj so v naši turistični agenciji nekaj Mišićevih del že prodali. Besedilo in foto M. Marinček